د اسلام دویم خلیفه،

جلیل القدر صحابي،

عمر فاروق رضي الله عنه

مبارک سیرت

د خپرولو شمیره: .... (۲)

Ketabton.com

لیکوال: حبل الله (المتین)

کال: ۱۳۹۸ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

نوم : ------------- د عمر فاروق (رضي الله عنه) سیرت.

لیکوال او راټولوونکی: ----- حبل الله (المتین).

ژباړن : ------------- خپله لیکوال.

ټایپ : ------------- حبل الله (المتین)

ډیزاین او PDF : --------- N. RASOOLI

کال: -------------- ۱۳۹۸ هجري لمریز

د خپرولو شمیره: --------- (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان: .... صفحه
د عمر فاروق رضي الله عنه د سيرت (۱) برخه: ---------- (۱)
پيژندنه ---------- (۱)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه: ---------- (۲)
د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل: ---------- (۲)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت (۳) برخه: ---------- (۵)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۴) برخه: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه هجرت: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۵) برخه: ---------- (۷)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۶) برخه: ---------- (۸)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه: ---------- (۱۰)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۸) برخه او د هغه کرامات: ---------- (۱۲)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۹) برخه: ---------- (۱۴)
د الله جل جلاله ولي جوړيدلو لپاره شرطونه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۰) برخه: ---------- (۱۴)
کرامت زړه سوی، او د خپل رعيت سره مينه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه: ---------- (۱۶)
د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۲) برخه: ---------- (۱۶)
قسم په خدای زه د دين په کار کې د کوچو نه زيات نرم يم: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۳) برخه: ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله زړه ولې له کوچو نرم او تر کاڼي کلک وو؟ ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۴) برخه: ---------- (۱۹)
پخوانيو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله عنه ذکر: ---------- (۱۹)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۵) برخه: ---------- (۲۰)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۶) برخه: ---------- (۲۲)
د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول: ---------- (۲۲)
د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه: ---------- (۲۳)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۸) برخه: ---------- (۲۵)
د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطا: ---------- (۲۵)
د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه: ---------- (۲۷)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه: ---------- (۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امیرالمومنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه پراخه ساتل: ------------------------(۲۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه: ------------------------(۳۱)
د اور سوزولو سزا چا ته ورکولو سزا: ------------------------(۳۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه: ------------------------ (۳۳)
د ذمیانو او غلامانو حکم څه دی، چې جرم وکړي؟ ------------------------ (۳۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه: ------------------------ (۳۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۴) برخه: ------------------------ (۳۶)
د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر: ------------------------ (۳۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه: ------------------------ (۳۸)
د اولاد رسول ص سره نیکي کول: ------------------------ (۳۸)
د ذمي د مال د خوړلو حکم: ------------------------ (۳۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه: ------------------------ (۳۹)
قربان له داسې تقوی نه شم: ------------------------ (۳۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه: ------------------------(۴۱)
واک غوښتونکو ته زبردست زیری:------------------------(۴۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه: ------------------------ (۴۳)
قاضي صاحبانو ته: ------------------------ (۴۳)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۹) برخه: ------------------------ (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د خلافت لپاره د اهل حل والقعد شوری جوړول:------------------------ (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه: ------------------------ (۴۶)
د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې: ------------------------ (۴۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه: ------------------------ (۴۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه: ------------------------(۵۱)
او د شهادت غمجنه پېښه: ------------------------(۵۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۳) برخه:------------------------ (۵۳)
او د شهادت دوهمه برخه: ------------------------ (۵۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۴) برخه:------------------------ (۵۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۵) او اخیري برخه: ------------------------ (۵۷)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه هغه خدمات چې د ټول انسانیت لپاره یې کړي دي: ------------ (۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر فاروق رضي الله عنه د سیرت (۱) برخه:

پېژندنه:

نوم: عمر ابن الخطاب رضي الله عنه[○].

د مور نوم: ختنمة بنت هاشم.

د عمر فاروق رضي الله عنه اولاد:

عبد الله، چې لوی عبد الله باندې یادیده، او د عمر رضي الله عنه لور حفصه أمّ المُؤمنین رضي الله عنها دا دواړه د زینت بنت مظعون دلور ښځه وو.

بل زوی یې لوی زید (زید الاکبر) چې د علي او بي بي فاطمې رضي الله عنها دلور کلثوم رضي الله عنها چې د عمر رضي الله عنها بي بي وه، ورځخه پیدا شوی وه، همداسې نور اولادونه د مختلفو بیبیانو نه پیدا شوي وو، زید الاصغر، عاصم، عبد الرحمن الاوسط، عبد الرحمن الاصغر، عیاض بل زید او زینب، فاطمه.

د عمر رضي الله عنه د اسلام راوړل، زړه ته سکون ورکونکې لحظات.

عمر رضي الله عنه د قریشو د هغه تکړه مشرانو نه وو چې زیات بهادر، زړه ور، توره چلوونکې، تکړه غښتلي ویشتونکې، لیکونکې او لوستونکې او عمومي سفیر وو، یعنې کله به چې د قریشو د کوم قوم سره مشکلات راغلل نو هغه دښمن ته به د خبرو لپاره چا له ویرې زړه نه ښه کولو، چې ورشي خو عمر رضي الله عنه به بې ډاره او بې ویرې د سفیر په توګه ورتللو.

عمر رضي الله عنه د بعثت په اول وخت کې د مسلمانانو تر ټولو زیات سر سخته دښمن او تکلیف ور کوونکې وو؛ نو همدا سبب وو، چې کله به هم مشرکېنو کوم اقدام کولو نو د عمر رضي الله عنه په مشوره به یې عمل کولو او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نور صحابه رضي الله عنهم هم دده نه زیات په ویره کې وو، نو زکه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) الله (جل جلاله) ته سوال وکړو چې یا الله (جل جلاله) ته خو اسلام د دواړو عمرینو نه چې کوم تا ته خوښ وي قوي کړې، یعنې مسلمان یې کړې، یو عمر ابن هشام چې ابوجهل وو بل عمر ابن خطاب رضي الله عنه وو، نو الله (جل جلاله) د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سوال قبول کړ او د عمر رضي الله عنه د اسلام قصه داسې شروع شوه.

د مکې مشرکېن سره راټول شول چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په ضد یوه فیصله وکړه چې داسې یو چل جوړ کړي چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نه ابدي بیغمه شي، نو دوی ټول مشران راوبلل او هرچا خپله رایه ورکوله، خو د عمر رضي الله عنه رایه بل شان وه، هغه داسې چې عمر رضي الله عنه په ځان بیخي زیات ډډه وو، چې هر کار کولای شي نو ورته یې وویل د محمد (صلی الله علیه وسلم) کار ماته پریږدئ، زه به مو ابدي ترې بیغمه کړم زه یوازې ورځم او سر ترې قلم کوم او تاسو ته یې راوړم، بیا به د ده د خاندان سره کومه روغه جوړه وکړو یا به یو نفر ورکړو چې بدل کې یې مړ کړي یا به فدیه ورکړو.

○ ماخذ سیرت ابن هشام-حکایات صحاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېولو دا خبر خوخه شوه نو عمر رضي الله عنه توره له تيکې بهر کړه او له هغه ځايه راووتو ، هر چانه به يې پوښتنه کوله، چې محمد (صلی الله عليه وسلم) چېرته دی تر هغې چې د بني زهرة د قوم يو نفر مخې ته ورغی هغه چې عمر رضي الله عنه وليدو پوښتنه يې ترې وکړه، چې عمره چېرته داسې توره په لاس روان يې عمر رضي الله عنه ورته وويل محمد (صلی الله عليه وسلم) پسې راوتلی يم نن يې بې له وژلو نه پرېږدم.

محمد (صلی الله عليه وسلم) زموږ خدايانو ته بد نسبت کوي خدايي يې نه مني او د پلرونو او نيکونو دين ئې پرېښی دی زموږ قوم د ده د داسې کارونو نه تنګ راغلی دی نن به ضرور ټول ترې بېغمه کړم نو ، هغه نفر چې دده خبرې واورېدلې ورته ئې وويل چې ښه ته دومره بهادر يې چې رسول الله (صلی الله عليه وسلم) وژلو پسې راوتلی يې؟ ته هغه پرېږده خپل کور دې سمبال کړه.

عمر رضي الله عنه خپل کور؟

ولې زما کور کې کوم نوی کار شوی؟

هغه ورته وويل د کوم دين د محوه کولو په نيت چې راوتلی يې هغه ستا کور ته داخل شوی، ته اول د خپل خاندان غم وخوره ستا خور او اوښې دواړه مسلمانان شوي لاړ شه ويې ګوره.

عمر رضي الله عنه، چې د هغوی خبرې واورېدلې له غوصې تک شين شو او د خپلې خور د کور طرفته روان شو ، کله چې هلته ورسيد ، نو دروازه يې په زوره زوره په لغته ووهله، چې خور يې له ويرې کلکه بنده کړېوه خور او د خور خاوند يې نورو مسلمانانو سره هلته پټ قرآن لوستلو چې خور يې آواز واورېدلو نو له ويرې په لړزيدا شوه او خپل خاوند او نورو کسانو ته يې وويل تاسو پټ شئ زه ورزم چې معلوم ړم چې عمر رضي الله عنه په کوم نيت دومره په غوصه راغلی دی، هغوی ټول پټ شول او د خور فاطمې يې هغه د قرآن کريم پاڼې هم له ډېرې ويرې په همغه ځای کې له ياده وتلې وې او پټې کړې يې نه وې او په داسې حال کې دروازې ته روانه شوه، چې ټول بدن يې له ډېرې ويرې په لړزا وو.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه:

د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل.

کله چې نعيم، عمر رضي الله عنه ته پيغور ورکړ او سعيد ابن زيد رضي الله عنه چې د فاطمې بنت الخطاب رضي الله عنه خاوند او دعشره مبشره په قطار کې هم نمبر دی کور طرفته ورغی او هغوی ته خباب ابن منذر رضي الله عنه د قرآن تعليم ورکولو نو ، کله چې فاطمې رضي الله عنها ټول موجود کسان پټ کړل او په داسې حال کې دروازې ته راغله چې بدن يې له ويرې لړزيدو او عمر رضي الله عنه ته يې دروازه بيرته کړه نو عمر رضي اله عنه چې له ډېره قهره او غضبه يې حواس بايللي وو، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اواز ورباندې وکړو، ای د ځان دښمني ما آورېدلي چې تا د خپلو پلرونو او نیکونو دین پرېښې ایا دا رښتیا دي؟
فاطمې رضي الله عنها جواب ورنکړ، نو عمر رضي الله عنه یې په وهلو شروع وکړه دومره یې ووهله، چې د مخ مبارک نه یې وینې روانې شوې، نو جواب یې ورکړ، چې ای د خطاب زویه (د ورور نوم یې ورته و نه ویل، ځکه چې د هغه کفر یې تر منځ مانع وو) چې هر سه کولای شې ویې کړه، هو زه مسلمانه شوې یمه زما ژوند او مرګ به په همدې لاره کې وي، که چېرته حق په همدې لاره کې وي، نو زه همدا کلمه وایم بیا یې د شهادت کلمه وویله، کله چې عمر رضي الله عنه د هغې حالت ولیدو نو ویره ورباندې راغله کټ کې کښناست او سوچونو واخیستو، ایا دغه دین دومره ریښتینې دی او حق دی چې فاطمې رضي الله عنها ترې سره د دومره وهلو هم انکار ونکړو؟

همدې فکرونو کې ډوب وو چې هغه ورقو باندې چې هغوی نه له یاده وتلې وې نظر ولګیدو نو فاطمې رضي الله عنها ته یې وویل دغه ورقو کې څه لیکل شوي رایې کړه چې ویلولم، فاطمې رضي الله عنها جواب ورکړ، نه نه ته ددې لایق نه یې، دې باندې بې اودسه لاس لګول منعه دي که غواړې ویې لولې اول غسل یا اودس وکړه، د فاطمې رضي الله عنها زړه کې ورته امید پیدا شو زر یې اوبه ورته راوړې او د اوداسه طریقه یې ور وښوده.

او عمر رضي الله عنه داسې حالت کې اودس وکړو چې د فاطمې رضي الله سره ما څومره غلطي وکړه چې ومې وهله او هغې راسره هیڅ کینه او عداوت ونکړ، خور څومره ورور مهربانه وي.

له اوداسه وروسته عمر رضي الله عنه د قران پاک په لوستلو شروع وکړه، چې اول کې یې بسم الله الرحمن الرحیم لیکل شوي وه، کله چې یې -الرحمن -او الرحیم -ولوستل نو غلی شو او د دې کلمو معنی کې ژور سوچ وکړو، بیا یې لوستل پیل کړل، مخکې د سورت -طه ایاتونه لیکلي وو، فکر او غور باندې یې لوستل چې موږ خو ویل دا شعر دی، دا منتر دی دا خو رښتیا الله (جل جلاله) کلام دی ترهغې چې (۱۴) ایات ته ورسیدو چې لیکل شوي وو (اِنَّنِیْ اَنَا اللهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِیْ الخ)

نو، نور یې له سترګو اوښکې روانې شوې او په لوړ اواز یې د شهادت کلمه وویله.
فاطمې رضي الله عنها نه خپل ځان هیر شوی وو، د وروړ په فکر کې وه چې له خوشحالۍ نه یې -الله اکبر چغې کړې ورسره یې خاوند او خباب ابن منذر رضي الله عنهم هم راووتل د هغوی هم ویره ختمه شوې وه.

هغوی الله اکبر چغې کړې، هغوی ورته وویل، عمره مبارک شه پرون رسول الله صلی الله علیه وسلم الله جل جلاله ته سوال کړی وو، یا الله دواړو عمرینو کې چې یو عمر ابن هشام یعنې ابو جهل دی او بل عمر ابن الخطاب دی، چې کوم تا ته خوښ او محبوب وي د مسلمانیدو هدایت ورته وکړه، نو دعا یې ستا سې په باره کې قبوله شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـور، نـو دعمـر رضـي الله عنـه حالـت بـدل شـوی وه فـاطمې رضـي الله عنـه تـه یـې وفرمایـل زر شـه راتـه ووایـه چې محمد (صلی الله علیه وسلم) چیرته دی نور می صبر نه کیږي زرشه ووایه چیرته دی؟

د هغـوی چـې اوس یقـین راغلـی وه چـې عمـر رضـي الله عنـه ربښـتینی دی ورتـه یـې وفرمایـل هغـه د ارقـم پـه کـور کـې دی؛ نـو عمـر رضـي الله عنـه سمدسـتي لـه هغـه ځایـه د ارقـم کـور تـه راروان شـولو او رسـیدو سـره سم یې دروازه وټکوله.
دننه نه اواز راغلی سوک یې؟
عمر رضي الله عنه جواب ورکړو عمر یم.
صـحابه کرامـو تـه چـې د عمـر رضـي الله عنـه رعـب معلـوم وو، ورخطا شـول خـو سید الشـهداء حمـزه رضـي الله عنـه تـوره راوویسـته او ویـې ویـل یارسـول الله (صـلی الله علیـه وسـلم) زه ورځـم کـه پـه غلـط نیـت راغلی وی چې کار یې ور خلاص کړم.

رسـول الله (صـلی الله علیـه وسـلم) ورتـه وفرمایـل زه پـه خپلـه ورځـم، نـو رسـول الله (صـلی الله علیـه وسـلم) دروازې تـه راروان شـو ورسـره نـور صـحابه رضـي الله عـنهم هـم پـدې خـاطر راغلـل چـې کـه عمـر رضـي الله عـنهم کـوم غلـط حرکـت وکـړي، نـو تـرې منعـه بـه یـې کـړي صـحابه وو دروازه خلاصـه کـړه او رسـول الله (صـلی الله علیـه وسـلم) ور ووتـو او عمـر رضـي الله عـنهم یـې لـه جـامو ونیولـو او ځـان طرفتـه یـې رتـک وهلـو او ورتـه یـې وویـل، ای عمـره تـه مسـلمانانو تـه د تکلیـف رسـولو نـه حصـاریږې، تـر هغـې چـې لکـه د ولید بن مغیره الله جل جلاله ذلیله کړی نه یې؟

بیـا رسـول الله (صـلی الله علیـه وسـلم) دعـا وکـړه چـې یـا الله چـې پـه دغـه عمـر بانـدې خپـل دیـن تـه قـوت ورکړې.
دې وخـت کـې عمـر رضـي الله عنـه د شـهادت کلمـه وویلـه او ټولـو صـحابه کرامـو لـه خوشـحالئ د تکبیـر چغې شروع کړې چې دغه د الله اکبر الله اکبر اوازونه د مکې ټولو لارو کې خلکو واوریدې.

بیـا رسـول الله (صـلی الله علیـه وسـلم) درې وارې عمـر رضـي الله عنـه پـه سـینه کـې ووهلـو او دعـا یـې وکـړه چـې یـا الله (جـل جلالـه) د عمـر رضـي الله عنـه د زړه نـه کینـه، بغـض او عـداوت وباسـې او ایمـان پکـې داخـل کـړې دا دعـا یـې درې وارې تکـرار کـړه، دوی پـه همـدې خوشـحالئ کـې وو، چـې جبرایـل علیـه سـلام راغی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• ماخوذ من، حلیة الالیاء ۱۰/۴۷، صفة الصفوة ۱/۸۶، اسدالغابة ۴/۱۶۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت(۳) برخه:

کله چې عمر رضي الله عنه د شهادت مبارکه کلمه وويله او رسول الله (صلی الله عليه وسلم) او نورو صحابه کرامو دتکبير اوازونه پورته کړل نو دې حال کې جبرايل عليه سلام تشريف راوړو او ويې فرمايل،

يارسول الله (صلی الله عليه وسلم) مبارک شه ستاسو سره اسمانو والاهم پدې خوشحالئ کې شريک دي هغوی هم خوشحاله دي، نو دې زيري سره رسول الله (صلی الله عليه وسلم) نورهم خوشحاله شو نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه له رسول الله (صلی الله عليه وسلم) پوښتنه وکړه چې،
او ويې وويل:
يارسول الله ايا موږ په حقه يو، زموږ دين په حقه نه دی؟
رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ورته وفرمايل بالکل موږ په حقه يو زموږ دين په حقه دی نو،
عمر رضي الله عنه وويل نو بيا موږ عبادت ولې په پټه کوو ولې په ښکاره ميدان ته ولې و نه وځو؟
زما دې په هغه ذات قسم وي چې ته يې په حقه رالېږلی يې موږ به نورهر عبادت په ښکاره کوو.
کله چې رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دعمر رضي الله عنه شهامت، بهادري او غيرت وليدو سوچ کې شو چې لا خو اوس هم موږ د دومره ډېرو ملکونو او دعربو سره مقابله نشو کولای او دلته عمر رضي الله عنه قسم وخوړ چې نور به دغه حقاني دين ښکاره کوو.

خو چې فکر يې وکړو دقريشو تکړه او ترټولو بهادر انسان حمزه رضي الله عنه لا له مخکې مسلمان شوی او عمر رضي الله عنه هم مسلمان شو اوس دکافرانو شر دفع کولای شو فيصله يې وکړه، چې د عمر رضي الله عنه قسم به پوره کوو، نو اجازه يې ورکړه چې صحيح ده ستا خبره منظور ده او سمدستي يې دوه صفه برابر کړل د يو په راس کې يې حمزه رضي الله عنه او د بل صف په راس کې يې عمر رضي الله عنه ودرول او د دار ارقم نه بيت الله ته دتکبيرونو په زمزمه کولو روان شول، خو بل طرفته ټول مشرکين بيت الله شريف سره راجمع وو او د يو لوی زيري په طمع وو، چې عمر رضي الله عنه تللی او اوس به د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه سر پرې کړې راوړي، خو بل خواه بيت الله شريف ته د مسلمانانو دتکبيرونو زمزمې راورسيدې.
مشرکينو چې وليدل ديو صف مشري حمزه رضي الله عنه او دبل صف مشري عمر رضي الله عنه کوي نو حواس يې وبايلل او د دوی په ليدلو دومره غمجن شول، چې دوی په خپل ژوند کې داسې دغمونو ډکه توره ورځ نه وه ليدلې.

بل خواه رسول الله (صلی الله عليه وسلم) او صحابه کرامو ته د ژوند ترټولو خوښوونکې د خوشحالئ شيبې وې، نو په همدې ورځ رسول الله (صلی الله عليه وسلم) عمر رضي الله عنه ته دفاروق لقب ورکړ او بيارسول الله (صلی الله عليه وسلم) وفرمايل.
⇦ الله (جل جلاله) حق دعمر رضي الله په خوله او زړه جاري کړی او عمر رضي الله عنه فاروق دی چې حق او باطل يې سره جلا کړل له همدې ورځې نه وروسته مسلمانانو عبادت په ښکاره شروع کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعبداله ابن مسعود نه روایت دی:

⇦کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ، موږ له هغې ورځې وروسته په ټوله معنی عزتمند شو بیا چا دمسلمانانو دبې عزتۍ جرئت ونشو کړای.

بیت الله شریف کې له لمونځ کولو وروسته عمر رضي الله عنه دمشرکېنو ټولي ته ورغی دعوت یې ورکړ او اختار یې ورکړ، چې مسلمانانو ته د ضرر رسولو کوښښ ونکړئ، کنه نو د سختو او بدو عواقبو سره به مخ شئ○.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه:

د عمر رضي الله عنه هجرت:

څرنګه چې عمر رضي الله عنه په اسلام راوړلو کې جرئت مند وو نو، همداسې په هرکار کې یې پوره بهادري ښودله.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته دهجرت کولو اجازت ورکړ، نو اکثره صحابه به پټه روانیدل، خو کله چې عمر رضي الله عنه دهجرت اراده وکړه، نو په پوره بهادرئ ښودلو سره یې توره، نیزه، ډال، کمان او غشي له ځانه سره واخستل او بیت الله شریف ته یې تشریف وروړ، ښه په اطمنان او خاطر جمع زړه یې طواف وکړو بیا یې مقام ابرهیم سره دوه رکعته واجب طواف لمونځ ادا کړ، ښه دعاء یې وکړه بیا چې مشرکین ځای په ځای ناست وو، هری ډلې ته ورغی او ورته یې وویل زه هجرت کوم او دا یو الهي أمر دی، که هر څوک غواړي مور یې بوره شي، ښځه یې کونډه شي، بچې یې یتیمان شي؛ نو ما پسې دې دغه وادي یا درې ته راشي، د مدینې منورې لارې طرفته یې اشاره وکړه او له حرم شریف راووت.

خو چې کله عمر رضي الله عنه دمکې له حدودو را ووت ښه په اطمنان سره یې سفر ته دوام ورکړ، خو د مکې مشرکېنو ته دعمر رضي الله عنه پیغور خوند ورنکړ خپله یې جرئت ونشو کړای خو ضعیف او کمزوري غلامان یا مریونه یې ورپسې ولیږل خو چې کله عمر رضي الله عنه هغوی ولیدل نو زړه یې وربانډې وسوزیده ورته یې وویل بیرته ستانه شئ زماتوره د تکړه او باتورو ځوانانو او مغروره کبرجنو لپاره ده چې دهغوی سرونه پرې یې غوڅ کړم تاسو په خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ او د دین دعوت یې هم ورکړ هغوی پدې بهانه چې ومو نه لیدو بیرته ستانه شول او عمر رضي الله عنه خپل مبارک اوږد سفریې بې له ویرې او ډار سرته ورسولو، نو هلته موجود مهاجرین او انصار ډیر زیات خوشاله شول ځکه چې عمر رضي الله عنه دسلیم فکر او رأی خاوند وو.

هغوی داسې دیو عقلند شخص مشورو ته زیات ضرورت لرلو.

دعمر رضي الله عنه هجرت د مسلمانانو حوصلې نورې هم اوچتې کړې•.

○ ماخذ: ترمیذی (۳۶۸۲)، (مسند امام حمد)(۲/ ۵۳)، طبقات الکبری ۳/۲۹۲_۲۰۵)، اسد الغابه ۴ (۱۴۲_۱۵۲)، الاسیعاب (۳_۲۳۷)

• ماخذ: اسد الغابة:۴جلد ص۱۵۲_۱۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۵) برخه

بخاري شريف د سعد بن ابی وقاصي الله نه روايت کړی**.

رسول الله صلی الله عليه وسلم سره د قريشو ښځې ناستې وی او په لوړ اواز يې پوښتنې کولې نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه د راتلو اجازت وغوښت، کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته اجازت ورکړ، هغه ښځو په ځانونو پردې واچولې او مخونه يې پټ کړل کله چې عمر رضي الله عنه راغی نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وخندل نو عمر رضي الله عنه ورته وويل زما مور پلار دې درنه قربان شي خوله دې هميشه له خندا ډکه اوسه ولې دې وخندل؟

نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چې دغه دقريشو ښځې ما سره ناستې وې مخونه يې ښکاره وو، او اوازونه يې لوړ وو، چې ستا اواز يې واوريدو چوپ شوې او ځانونه يې پټ کړل عمر رضي الله عنه ورته ويل يا رسول الله صلی الله عليه وسلم پکار داده چې له تا وويريږي، دوی زمانه ولې ويريږي، بيا يې هغوی ته وويل ای دخپلو ځانونو دښمنانو تاسې ته خو درسول الله صلی الله نه زياته حيا او ويره پکار ده چې دخدای جل جلاله نبي دی تاسو زما څخه ويره کوئ؟

هغوی جواب کې ورته وويل په الله جل جلاله قسم ته د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه دحجاب باره کې ډير سخت يې، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل ای دخطاب ځويه زما په هغه ذات قسم چې زما روح يې قدرت کې دی چې تا ته شيطان کله هم په مخه درشي نو ستا له ويرې لاره بدلوي*:

⇦ ترميذي شريف کې حديث دی، چې بريده (رضي الله عنه) روايت کړی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم سره جينکۍ وې او تمبل يې وهلو نو ابو بکر رضي الله عنه راغی هغوی لګيا وې، بيا عثمان رضي الله عنه راغی، هغوی لګيا وې بيا علی رضي الله عنه راغی، هغوی لګيا وې تمبل يې وهلو بيا چې عمر رضي الله عنه راغی؛ نو هغوی تمبل وهل بند کړل او وتښتيدلی.

دعايشې صديقی رضي الله عنها نه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم کورکې ناست وو چې دباندی لاره کې دماشومانو چغې او اوازونه پورته شول، رسول الله صلی الله عليه وسلم ورغلو او ديوال نه يې سر مبارک ورښکاره کړ، ګوری چې يوه حبشه تمبل وهي نو ماته يې اواز وکړو چې يا عاشې رضي الله عنها دلته راشه، نو زه ورغلم او خپل سر مې د رسول الله صلی الله عليه وسلم په اوږه کېښودو او دهغوی سيل مې کاوه رسول الله صلی الله عليه وسلم به راته وويل بس ندی؟ ما به ورته وويل نه ترهغې چې عمر رضي الله عنه راښکاره شو نو ماشومان ټول وتښتيدل او حبشي ځ تمبل پټ کړ.

** باب التبسم والضحک۳۲۹۴، اوترميذی شريف:۲۳۹۲

* کتاب الوسيط:1/ص۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦ دبخاری شریف حدیث دی چې، رسول الله صلی الله علیه وسلم دغزوه موتا یا بلې غزا نه بیرته راغی یوه حبشه توره پیغله راغله ویې ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ما نذر منلی که تاسو روغ سلامت بیرته راغلئ زه به دخوشالئ سندری وایم او تمبل به وهم؛ نو رسول الله صی الله علیه وسلم ورته وفرمایل که نذر دی نوي منلی مه یې وهه هغې ورته وویل منلی می دی، نو هغې تمبل وهل او سندرې شروع کړل تر هغې چې عمر رضي الله عنه رابنکاره شو هغې له ویرې تمبل کوناتې لاندی کېښود او له پاسه وربانده کېناسته چې پټ یې کړي؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا وخندل عمر رضي الله عنه ته یې وفرمایل ته چې په کوم ځای کې یې شیطان له هغه ځایه تخښتي هلته نشي تم کېدلای.

ګرانو دوستانو راتلونکې برخه کې د الله جل جلاله هغه حکمونه چې عمر رضي الله یې ارزو لرله چې داسې دې شوي وای، بیا هماغه آیاتونه نازل شول دغه برخه هم مه هیروئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۶) برخه

الله جل جلاله عمر رضي الله عنه د داسې سلیم فطرت او طبیعت خاوند کړی وو چې ډیر غلط کارونه یې د اسلام نه مخکې هم نه خوښول او اسلام راوړلو نه بعد یې هم ډیر زبردسته رآیه لرله چې هغې کې دعمر رضي الله عنه ډیرې غوښتنې د قرآن د حکم راتللو سره موافقې شوې لکه،

❶ عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې یارسول الله صلی الله علیه وسلم که چېرته موږ دطواف کولو نه بعد مقام ابراهیم سره لمونځ کولای نبه به وه ځکه چې طواف غوره عبادت دی، چې لمونځ مو هم کولای نو لا به ډیره نبه وه خو رسول الله صلی الله علیه وسلم لا د هو یانه جواب نه وو ورکړی، چې الله جل جلاله له اسمانه د سورة البقرې ۱۲۵ نمبر آیات مبارک رانازل کړ، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له ځانه یې دعبادت کوم حکم نشو ورکولای.

واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی: تاسې مقام ابراهیم کې دطواف نه بعد لمونځ وکړئ، نو له دې آیات د نزول وروسته دوه رکعاته واجب طواف لمونځ ضروري شول په دې حکم کې د الله جل جلاله دفرمان سره دعمر رضي الله عنه دغه خواهش پوره شوه چې مسلمانان به ترقیامته ترې برخمن وي.

❷ دحجاب حکم: عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل یارسول الله مسلمانان ستا کورته د دین ذده کولو لپاره درځي او دوي کې به نیک او بد خلک ضرور موجود وي، نو که ته امهات المؤمنینو یعنې بیبیانو ته دستر کولو امر وکړې ډیره به نبه وای او تر دی وخته پورې دحجاب یا پردې کولو کوم حکم نه وو راغلې نو:

الله جل جلاله د سورت الاحزاب (۵۳) نمبر آیات نازل کړو.

واذا سالتموهن متاعا فسئلوهن من ورآئ حجاب.الایة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تاسو کوم شی غواړئ؛ نو د پردې شاته یې غواړئ یعنې پرده باید وکړئ چې یو بل ونه ګورئ دپردې په باره کې دې سورت کې پوره تفصیل بیان شوی دی.

❸ دعائشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به هره ورځ د مازدیګر لمونځ نه بعد د ټولو بیبیانو ځای ته ورتلو او په ولاړه به یې دهغوی احوال آخستلو خو یوه ورځ یې دیوې بي بي سره وخت لږ زیات تیر کړ هغه بي بي یا زینب وه یا ماریة قبطیه یابله کومه بي بي وه خو ما ته هغه د بنتوب غیرت راغی چې ولې یې هغې سره وخت زیات تیر کړ؛ د رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته د وخت تیرولو سبب داوو، چې هغې بي بي ته چا شهد راليږلي وو، هغه یې ورته ساتلي وو، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې راوړل هغه وڅکل، نو عائشې رضي الله عنها نورو بیبیانو ته وویل چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم راغی چې هرې یوې ته ورتلو ورته به وایې ستا خولې نه دمنافیرو بوی ځي، منافیر یو بدبویه بوټی وو کله چې رسول الله صلي الله علیه وسلم ورغی هغوی ورته همدا خبره وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل ما خو هلته شهد خوړلي شهدو کې بوی له کومه شو بیبیانو سره چې نور جواب نه وو، نو ویې ویل شاید دشهدو مچیو دغه بوټي باندې به ناستې وي، نو د دوی دې کار باندې رسول الله صلی الله علیه وسلم خفه شو او بیا یې دهغې بي بي کورته دتللو نه قسم وکړو او دغه نورو سره یې هم تعلقات ختم کړل خبرې یې ورسره نه کولې، نو ټول صحابه کرام هم خفه شول او رسول الله صلی الله علیه وسلم هم. بعضې صحابه کرامو سره مشورې کولې هرچا ورته خپله رایه ورکوله خو عمر رضي الله دهرې یوې کورته ورغی او ورته یې ویل چې تاسو په خپل ځان مه غاوره کیګئ. که رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته طلاق درکړي نو الله جل جلاله به هغه ته داسې بیبیانې ورکړي چې .مسلمانې به وي، مؤمنانې به وي، دالله جل جلاله فرمان منونکې به وي، توبه کوونکې به وي، عبادت کوونکې به وي، روژه نیوونکې به وي، که کونډې وغواړي که پیغلې ټولې به له تاسې غوره او بهترې الله جل جلاله ورکړي خو ټولو د عمر رضي الله عنه خبرې واوریدلې خو چا جواب ورنکړو یواځې بي بي زینب رضي الله عنها ورته وویل آې دخطاب ځویه دغه خبرې ولې رسول الله صلی الله علیه وسلم خپله نکوي چې ته یې کوې، نو الله جل جلاله دسورت التحریم (۵) آیات نازل کړو چې که ته دغه بیبیانې طلاقې کړې، نو الله جل جلاله به داسې بیبیانې ورکړي چې مسلمانې، مؤمنانې، تابعدارې، روژه نیوونکې، توبه ایستونکې به وي، کونډې غواړي که پیغلې ستاسې نه به غوره ورته نصیب کړي، دې آیات کې چې کوم کلمات ذکر شوي همداسې کلمات عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم بیبیانو ته ذکر کړي وو، چې دا د عمر رضي الله عنه دسلیم عقل پوهې او حق پرستئ دلیل دی، نو بیا بیبیانو معافي وغوښتله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د قسم کفاره ادا کړه.

❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۷) برخه:

لکه څرنګه چې مخکې وویل شول د عمر رضي الله طبیعت شراب څکل نه خوښول او همېشه به یې خلکو ته ویل چې شراب څکل سړی بیغیرته کوي خو چې کله د شرابو په باره کې اولنی آیات نازل شو چې تاسو د شرابو د نشې حالت کې لمونځ ته مه نژدې کیږئ، نو عمر رضي الله عنه نور هم یقیني شو چې شراب بد شی دی؛ نو همېشه به یې الله جل جلاله ته سوال کولو چې یا الله جل جلاله مونږ ته د شرابو په باره کې پوره تفصیل سره وضاحتي معلومات راولیږه؛ نو الله جل جلاله د سورت المائده (۹۰-۹۱) ایاتونه نازل کړل چې شراب مکمل حرام شول.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم یې، څکونکې، بل چاته شراب ورکوونکې، جوړونکې، وړونکې، ، آخستونکې، خرڅوونکې، ټول بیان کړل چې لعنت ورباندي دی.نو ټولو مسلمانانو شراب د کورونو نه بهر کوڅو کې واړول دومره زیات وه چې لکه اوبه وبهیدل نو دغه د الله جل جلاله د حکم سره د عمر رضي الله عنه هغه ارزو چې همیشه به یې تمنا لرله پوره شوه چې داد عمر رضي الله عنه د پاکوالي، ایمان او تقوی ستر دلیل دی چې بیابه یې خلکو ته ویل چې ما تاسو ته نه ویل شرابخوري بد عمل دی.

دعمر رضي الله عنه د بدر غزا کې دبندیانو په باره کې رایه د الله جل جلاله د حکم سره برابریدل.

دبدر غزا چې د اسلام تر ټولو سختو غزاګانو څخه یوه تاریخي غزا ده چې سختې ګرمۍ کې شوې وه چې مسلمانان بیخي لږ او کافران ډېر زیات وو قرآن کریم یې مفصل ذکر کړی دی او موږ به یې راتلونکې کې تفصیلا بیان کړو نو الله جل جلاله د ملائکو په ذریعه د مسلمانانو ډله قوي کړه او (۷۰) تنه د اسلام سرسخته دښمنان لکه ابوجهل هلاک او (۷۰) تنه اسیران شول نو کله چې مسلمانان بیرته مدینې ته ستانه شول نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبکر، عمر، او علي رضي الله عنهم د مشورې لپاره را وغوښتل چې اسیرانو سره څه معامله وکړي ځکه چې دې باره کې د الله جل جلاله لخوانه کوم حکم نه وو نازل شوی.

او دې اسیرانو کې زیات هغه سرسخته مشرکین وو، چې ټول عمر یې مسلمانانو ته قسم قسم تکالیف رسولي وو، لکه عقبه ابن ابو معیط چې مایې مخکې بیان کړی دا هغه مشرک وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې د لمانځه په حالت کې غاړې ته څادر آچولی وو او راکاږلو یې چې بیا ابوبکر رضي الله عنه تری خلاص کړی وو، خو ابوبکر رضي الله عنه یې دومره وهلی وه، پوزه یې په مخ مبارک نه معلومیده او نورو اسیرانو کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره عباس دعلي رضي الله عنه ورور عقیل او نور خپلوان وه نو کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دوی مشوره وغوښتله نو ،

ابوبکر رضي الله عنه ورته دفدیې آخستلو مشوره ورکړه او داسې ټولو خپلې مشورې ورکړې خو د عمر رضي الله مشوره بیله او سخته وه عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل ته حمزه رضي الله عنه ته ستا تره چې ورور یې دی، علي رضي الله ته عقیل چې ورور یې دی ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاني خپلوان او ابوبکر ته فلاني خپلوان چې یو یو یې ذکر کړل په لاس راکه چې سرونه ترې غوڅ کړو

ترڅو الله جل جلاله ته معلومه شي چې موږ ته خپلوي له اسلامه غوره نده.

همدوی وه چې ته یې له مکې هجرت ته مجبور کړې، همدوی دي چې دلته د بدر موقع ته راپسې راغلل او دومره قوت سره وجنګیدل.

خو ، رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دغې مشورې خوند ورنکړو او د ابوبکر رضي الله عنه مشوره یې خوښه شوه چې فدیه به ترې واخلو او خوشې به یې کړو.

دبخاري شریف حدیث دی چې عباس رضي الله عنه انصارو نیولی وه او هغوی غوښتل چې د خپلو شهیدان مقابل کې یې مړ کړي، نو په دې شپه رسول الله ته د هغوی اراده معلومه شوه ډیر پریشانه وو بیا یو صحابي انصارو ته ورغی، چې داد رسول الله صلی الله علیه تره دی خوشې یې کړئ هغوی ورته انکار وکړو، چې که امر یې کړی وي خوشې کوو یې که امر یې نوي کړی، نه یې خوشې کوو هغه صحابي ورته وویل زه یې په ضمانت بیایم هلته به بندي وي ترڅو د دوی په باره کې فیصله وشي هغوی ورته په لاس ورکړ او را یې وستلو او نورو بندیانو سره یې ستنی پورې کلک وتړلو او هغه به زویرګي کول او رسول الله صلی الله وسلم ته چې دهغه فریاد یې آوریدو خوب نه ورتللو نو ؛ صحابه کرامو ورته وویل چې یارسول الله خوب ولی نه درځي، هغه ورته وفرمائل دعباس زویرګي مې خوب ته نه پریږدي هغوی لاړل هغه رسۍ چې هغه یې پری تړلی وو ، سسته کړه بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل چې د ټولو سره همداسې وکړئ چې خپلوان صحابه کرام یې خپه نشي نو ،

کله چې رسول الله بعضو اسیرانو نه فدیه واخسته او بعضي یې لکه عقبه ابن معیط ووژل، نو الله جل جلاله د سورت الانفال (۶۷/۶۸) آیاتونه نازل کړل چې که چیرته د الله جل جلاله نه دی باره کې فیصله مقدره نوی او تاسو د دنیا فایده خوښه کړی وای نو سخت عذاب به الله جل جلاله درکړی وای.

د دې آیات دنزول نه وروسته رسول الله صلي الله علیه وسلم عمر رضي الله عنه سره مخ شو ورته ویې فرمایل نږدې وه چې ستا د رایې مخالفت سره موږ د شر او عذاب سره مخ شوی وای یعنې ستا رایه د الله جل جلاله د حکم مطابق وه نو ، دې آیاتونو کې هم د عمر رضي الله عنه رایه همداسې وه لکه څنګه چې حکم نازل شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• کتابونه .حلیة الاولیا .(۴۲-۴۳) اسدالغابة:۱۶۹/۴ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۸) برخه او د هغه کرامات:

کرامت هغه د عادت خلاف کار ته ویل کېږي چې الله جل جلاله یې د خپل محبوب بنده په واسطه ښکاره کوي.

اول کرامت:

کله چې عمر رضي الله عنه خلیفه شوه، نو الله جل جلاله ورته په ډېرو غزاګانو کې لویې فتحې نصیب کړې چې د هغو فتحو څخه یوه یې د افریقائي عربي هیواد مصر فتحه هم وه، مصر د یهودیانو یو له شتمنو هیوادو څخه وو او عمر رضي الله عنه د مصر لپاره عمرو ابن العاص رضي الله عنه سپه سالار ټاکلی وه او دغه فتحه هم د عمرو ابن العاص رضي الله عنه د مشرۍ لاندې مسلمانانو ته نصیب شوی خو چې کله مسلمانانو مصر فتحه کړ، نو د الله جل جلاله امتحانات په مسلمانانو شروع شو هلته رود نیل دریاب وچ شوي وه او د یهودیانو د عقیدې مطابق داسې رواج وو چې کله به رود نیل دریاب وچ شو نو دوی به دې دریاب ته یو ترټولو ښایسته پیغله پیدا کړه او مور پلار به یې ورته په ډېرو پیسو او مال دولت راضي کړو پیغله به یې ناوې کړه نوي قیمتي جامې به یې وراغوستې په ګاڼه به یې خه ډکه کړه بیا به یې دریاب ته وغورزوله خو دا کار دوی هر کال په یوه مخصوصه ورځ کولو دوی کال کې درې میاشتې محترمې ګڼلې د یوې نوم (مؤونه) وه د دې میاشتې دولسم تاریخ به دوی دغه ناوې ضرور پیدا کوله، خو په دې کال چې حکمران مسلمان صحابي عمرو ابن العاص رضي الله عنه وو او هغه د جهالت دغه کارونه منع کړي وو، نو دغه درې میاشتې تیرې شوې خو رود نیل کې اوبه زیاتې نشوې اخر د دې ځای استګنو له دې ځایه نقل مکان ته اراده وکړه چې دغه سرسبزه علاقه به خامخا په شاړه بدلیده، نو د دې ځای والي عمر ابن العاص رضي الله عنه امیر المؤمنین عمر ابن الخطاب ته یو لیک ولیږلو او دغه مشکل یې ورته بیان کړ.

کله چې قاصد دغه اوږد سفر په ډېره بیړه سرته ورسولو او لیک یې عمر رضي الله عنه ته وسپارلو نو عمر رضي الله عنه خوشحاله شو، چې د ده مقرر شوی والي ورسره د خلکو ستونزه شریکه کړه او په خپل ولس او ماتحت دومره مهربانه دی نو،

سمدستي یې جوابي لیک ولیکلو او ویې لیکل دغه لیک د الله جل جلاله د بنده امیر المؤمنین عمر ابن الخطاب لخوا نه د مصر والي عمرو ابن العاص او مسلمان ولس ته زه تاسو ته د تقوی او صبر توصیه کوم تاسو باید د جهالت خویونه پریږدئ او به د الله جل جلاله مخلوق دی او انسان اشرف المخلوقات دی، نو تاسو د مخلوق لپاره اشرف المخلوقات ولی قرباني کوئ، صبر وکړئ ډېر زر به الله جل جلاله درباندې فراخي راولي او د لیک اخر کې یې لیکلي وو، چې ای عمرو ابن العاص رضي الله عنه دې یې لیک سره یوه وړوکې ټوټه خط دی دا به رود نیل ته ور وغورزوې.

کله چې قاصد بیرته مصر ته ستون شو او لیک یې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ورسولو د جمعې مبارکه ورځ وه او هغه سمدستي لیک پرانستو نو له لوستلو وروسته یې هغه وړه ټوټه خط را واخستو او هغې کې ئې لیکلي وو، چې د عمر ابن الخطاب لخوا نه رود نیل ته. د الله جل جلاله د ثنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت نه وروسته ای نیله که ته په خپل امر او حکم بهیږې، نو مه بهیږه مونږ ته ستا هیڅ ضرورت نشته او که ته د الله جل جلاله په امر او حکم بهیږې نو زه فقط خپل الله جل جلاله ته سوال کوم چې تا روان کړي.

نو عمرو ابن العاص دغه خط له لوستلو بعد سمدستي د خالي په شپه رود نیل ته ور وغورزولو سهار ته چې خلک له خوبه را پورته شول ګوري چې رود نیل ډک بهیږي او تقریبا یوه شپه کې اوبه شپاړس ګزه را پورته شوې وې، نو دې سره دغې ځای مسلمانان د همېشه لپاره د نیل د وچیدلو له مشکل خلاص شول او دادی (۱۴۰۰) کاله بعد هم هماغسې موجونه وهي•.

د عمر رضي الله عنه دوهم کرامت:

⇦ د علي ابن ابی رضي الله عنه نه روایت دی: یوه ورځ امیر المؤمنین عمر رضي الله عنه خطبه ویله چې ناڅاپه یې وویل :(یاساریه ابن الحسن الجبل الجبل) نو د دې خبرې په اوریدلو سره صحابه کرامو یو بل ته وکتل خو؛ علي رضي الله وویل (صدقت) تا رښتیا وویل

نوټ: ساریه د مجاهدینو یو ټولي ته وایی بل روایت کې ساریه ابن الحسن د دغوی مشروو چې عمر رضي الله د یو ځای فتح کېدلو ته لیږلی وه کله چې عمر رضي الله له خطبې فارغ شو نو علي رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه چې تا دا الفاظ چاته وویل عمر رضي الله عنه ورته وویل ایا ما همداسې وویل هغوی ټولو ورته ویل چې هو تا وویل؛ نو عمر رضي الله عنه وویل زما زړه کې دا خبره واچول شوه چې هغه مجاهدینو نږدې وه، چې ماتې خوړلې وای، کوم چې مالیږلي وو او دیو غره نه لاندې راروان وو کافرانو غوښتل د شا له خوانه غره ته وخیژي او له پاسه وربانډې حمله وکړي، کله چې دوی لاندې وې د مقابلې توان به ونلري او ټول به شهیدان کړي نو ځکه مې غږ وربانډې وکړ، چې غره ته وخیژئ مخکې لدې نه چې کافران حمله پرې وکړي.

علي رضي الله عنه وویل: په الله جل جلاله قسم همداسې به کېږي لدې خبرې یوه میاشت بعد د هغه مجاهدینو صحابو خبر رسان راغی او یې ویل مونږ لږوو او کافران بیخي زیات وو، مونږ د ځان بچ کولو کوښښ کولو او د غره له خواه سره راروان وو چې د امیر المؤمنین اواز مو واوریدلو نو سمدستي غره ته پورته شو له هغه ځایه مو ولیدل چې کافران خاطر جمع د غره خواته راروان دي مونږ ورته پټ شو کله چې د غره خواته راورسیدل له پاسه مو وربانډې حمله وکړه تر څو چې هغوی ځان سمبالو مونږ ټول له تیغه تیر کړي وو، چې د دې اواز په برکت مونږ ته الله جل جلاله فتحه نصیب کړه بې له وسایلو د یوې میاشتې لرې مسافت کې اواز رسیدل دې ته کرامت وایي•:

❁❁❁❁❁

• اسدالغابة، حیاة الصحابه، حلیة الاولیا

• اسدالغابة :۴/۱۶۲_۱۶۳، البدایه النهایه :۷/۱۳۰_۱۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۹) برخه:

د الله جل جلاله ولي جوړېدلو لپاره شرطونه :

۱- (د قرآن) مکمل علم.
۲- (د حدیثو مکمل علم) باید ولري.
۳- زناکار نوي.
۴- سودخور نه وي
۱۰- ښځو سره به خلوت کونکی نه وي.
۱۱- بل څوک به هم نه پرېږدي چې څوک ورته سجده ولګوي.
۱۲- ساز او سرود اوریدونکی او خوښونکی به نه وي.
۱۳- دین کې نوی کار پیدا کوونکی به نه وي.
۱۴- درباري به نه وي.
۱۵- دروغجن به نه وي.
۱۶- کوډګر جادوګر به نه وي.
۱۷- خور او لور باندې ولور آخستونکی او د هغې روپیو خوړونکی به نه وي.
۱۸- شراب خور به نوي.
۱۹- غیبت کوونکی به نوي.
۲۰- مسلمان ته به کافر ویونکی نوي.
۲۱- خپل عورت پټوونکی به وي.

که د غه پورته ګناهونو کې یو یا ډیرو باندی ککړ وي او کوم دعادت خلاف کار ترې صادر شي دا کرامت ندی استدراج دی ولي ورته ویل ګناه کبیره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۰) برخه:

کرامت زړه سوی او د خپل رعیت سره مینه:

کله چې د مصر رودنیل ډک روان شو ابادي بیرته برحاله شوه هرڅه سرسبز او شاداب شول نو دالله جل جلاله امتحان وو دعربو جزیره کې قحط راغی، ډیره موده باران ونه شو دې ته عربي ژبه کې دې کال ته {عام الرمالة} نوم ورکول شو، چې په هر څه باندې ګردونه او شګې پرتې وې نو یوه ورځ عمر رضي الله عنه غوښتل چې خپله سورلۍ باندې چېرته ولاړ شي؛ خو چې کله طبیلې ته ورغې ګوري چې آس یې وربشې خورې نو ویې ویل ښه زما رعیت له لوګی مري دخوراک لپاره څه نه لري او زما آس وربشې خوري قسم دی تر هغې به وربانديې سورلي ونکړم چې تر څو مې ټول رعیت نوي موړ کړی بیا یې دمصر والي عمروابن العاص ته لیک واستولو او ورته یې وویل که تاسره دخپلو خلکو د ضرورت نه زیات دخوراک لپاره څه وي مونږ سره کومک وکړه کله، چې عمروابن العاص ته لیک ورسیدو نو سمدستي یې شل بیړۍ دخواراکي توکو ډکې د سمندر په لاره راولیږلې او زر اوښان یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بارد وچې په لار راوليږل چې هغې کې سل اوښان د حلال والي لپاره وه چې کله به مال راورسيدو د شپې راتلو نه وړاندې به په خلکو تقسيم کړل او هغه سل اوښان يې پخپل مبارک لاس ذبحه او تقسيم کړل.

دې کې داسې ډيرې شپې او ورځې اوده نشو، نو صحابه کرامو ورته وويل يا اميرالمؤمنين ته خو نه اوده کيږې دا خو ډيره سخته ده نو عمر رضي الله عنه په ژړا شو او ورته يې وفرمايل:

⇦ که دورځې اوده کيږم نو د رعيت حقوق مې پايماليږي او که د شپې اوده کيږم د الله (ج) عبادت رانه پاتې کيږي څه وکړم بله دا چې دې وچکالۍ ته ورخطايم يوه ورځ يې ټولو صحابه کرامو ته وعظ وکړو ورته يې وويل تاسو استغفار ته زيا توالی ورکړئ او نور په ژړا شو ويې ويل يا الله جل جلاله په خلکو، مالونو، مرغانو، بوټو ونو او فصلونو رحم وکړه او اوږده دعا يې وکړه ترهغې چې دده ژړا سره ټول مسجد ژړا ونيوه لږه شيبه چې دوی لا دعا کوله دباندې دباران شړقار شو خلک له خوشالۍ له مسجد دباندې راووتل

دومره باران وشو قحط سالي ختمه شوه ابادي راغله هر خوا وابه راشنه شول فصلونه وشول ونو ښې ډيرې ميوې او قجورو قجورې ونيولې، تر هغې چې خلکو د شکرانې لمونځونه وکړل.

⇦ يوه ورځ د روم بادشاه يو قاصد راوليږلو چې مسلمانانو سره د صلحې يا جزيې خبرې وکړي او بله دا ورته معلومه شي، چې د مسلمانانو بادشاه څرنګه سړی دی دومره روب داب او ويره لري چې کافران په خپلو ملکونو کې ترې د شپې خوب نشي کولای هغه چې کله مدينې ته راغی پوښنه يې وکړه ستاسې بادشاه چېرته دی زه د روم نه راغلی يم ضرور کار ورسره لرم هغوی ورته وويل موږ بادشاه نلرو اميرالمؤمنين لرو هغه د مدينې بهر چېرته وتلی رابه شي قاصد ورته وويل ما ته يې راپيدا کړئ څو تنان ورسره روان شول او ورپسې ګرځيدل چا ورته وويل هلته د قجورو باغ کې دی دوی چې ورغلل ګوري چې امساء يې سر لاندی ايښودې ده او مبارک مخ باندې يې خولې بهيږي، کله چې هغه قاصد وکتو وی يې ويل قسم دی چې همدا صفات زمونږ کتاب کې ليکلي داسې عادل انسان به وی چې لباس خوراک هيڅ شي کې به يې له نورو خلکو تفاوت نه وي داسې عادل به وي چې خلکو ته به يې مثالي امن راوستی وي چې څوک له الله (جل جلاله) ويره لري داسې بيغمه خوب به يې له ډاره خپله هم کوي او رعيت به يې په امن وي بيا عمر رضي الله عنه له خوبه راپاڅيدو هملته يې خبرې ورسره وکړې بيا هغه د تللو په وخت وويل زړه مې غواړي همدا اوس مسلمان شم زمونږ قانون کې داسې کار خيانت بلل کيږي زه به اوس لاړ شم بيا رازم او مسلمانيږم او همداسې يې وکړل خو کله چې يې روم کې خپلو خلکو ته د عمر رضي الله عنه حالات بيان کړل ډله ډله خلک به راتلل او اسلام به يې راوړلو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• حکاية الصحابة ج اول٥٣ صبح حلية الاولياء ۴/ص/۶۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۱) برخه:

د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:

عمر رضي الله عنه د ابوبکر رضي الله څخه وروسته خلیفه شو صحابه کرامو به ورته خلیفه، خلیفه رسول الله یعنی د الله جل جلا له د رسول صلی الله وسلم د خلیفه خلیفه ویل.

خو بعضو صحابه کرامو ته دا پوښتنه پیدا شوه چې بل ځوک چې خلیفه کېږي نو داد خلیفه نوم به ډیر اوږد شي نو ټولو فیصله وکړه چې مونږ مؤمنان یو او عمر رضي الله عنه مو امیر دی نو امیر المؤمنین به ورته وایو نو له دې وروسته اول نوم شو چې عمر رضي الله ته ورکول شو.

د عمر رضي الله عنه په لاس یوه ګوته وه په هغې لیکل شوي وو، ترجمه یې داسې وه مرګ تر ټولو غوره نصیحت دی.

او عمر رضي الله به همیشه خلکو ته ویل چې تاسې تر ټولو ذلیل خلک وئ چې د بتانو عبادت به مو کولو،

➥ الله جل جلاله د رته رسول اکرم صلی الله علیه وسلم را ولیږلو ورباندی عزتمند شوئ.

➥ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي عمر رضي الله عنه د جنتیانو رڼا ده په جنت کې.

➥ بل حدیث شریف کې د حجة الوداع په ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم و فرمایل الله تعالی د عرفات په ورځ په ټولو مسلمانانو فخر کوي خو په عمر رضي الله عنه خاص فخر کوی.

➥ بل حدیث کې ابوبکر رضي الله عنه فرمایلي چې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلي دي چې که زما نه بعد نبي راتلای نو عمر رضي الله به وو.

➥ بل حدیث شریف دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي د عمر رضي الله عنه نه په بهتر سړي لمر ندی راختلی یعنی بل بهتر تری د نیا کې نشته.

نو لدې څخه د عمر رضي الله بهتروالی معلوم شو[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۱۲) برخه:

قسم په خدای زه د دین په کار کې د (کوچو) نه زیات نرم یم.

د عمر رضي الله د ډیرې مینې په خاطر چې د دین سره یې لرله او د الله جل جلاله له ویرې یې د شپې به ګرځیده او د خپل رعیت احوال یې معلومول خپل عادت ګرزولی وو.

یوه شپه په همدې خاطر له کوره وتلو د مدینې کوڅو کې ګرځیدو چې یو کور کې یې د ماشومانو د ژړا اوازونه واوریدل له دروازې یې ورو وکتل ګوري چې په اور کټوی ایښې څه شی پکې نشته او اور ترې لاندې بل دی، او ماشومان خپلې مورته وایې زر شه موږ وږي یو خو مور ورته وایی تاسو اوده شئ چې ترکاري پخه شي تاسې به راپاځوم، خو هغوی نه اوده کېږي اخر ډیر وخت ووتو چې معمولا

• 1 حلیة الاولیاء ۴۷/۱، 2 مجمع الزواید ۷۴/۹، 3 اسدالغابة ۱۶۳/۴ ، 4 مسنداحمد۴ /۱۵۴، 5 ترمیذی ۳۶۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کاري دومره وخت کې پخيږي، خو عمر رضي الله عنه انتظار دی چې څه کېږي خو انتظار اوږد شو نو ،

اواز يې ورته وکړو خوری؟

دا ماشومان ولی ژړوې ماړه يې کړه چې اوده شي.

هغې ورته وويل په څه شي يې ماړه کړم؟

عمر رضي الله عنه ورته وويل ولی ديګ کې څه شی دي؟

هغې ورته وويل تشې اوبه مې پکې اچولې چې ويې وغولوم او اوده شي.

کور کې د خوراک څه نشته بس د عمررضي الله او زمونږ ترمنځ الله جل جلاله شته، عمر رضي الله ورته وويل نو عمر ته څه معلومه ده؟

هغې ورته وويل څنګه امير المؤمنين دی چې د خپلو مؤمنانو له احواله ندی خبر؟

عمر رضي الله په ژړا کورته راغی زر زر يې قجورې، وړه، وازده او نور لباس بوری کې واچول دومره شول چې اوچتولی يې نشو خپل غلام اسلم ته يې اواز وکړو اسلمه زر دلته راشه دا بوری زما په اوږه کېږده اسلم په منډه راغی ورته يې وويل نه نه اميرالمؤمنيه زه د څه لپاره يم امر کوه چېرته يې يوسم ؟

عمر رضي الله عنه ورته وويل نه زه يې خپله وړم ايا ته الله جل جلاله ته د عمر له خوانه جواب ويلی شی؟

نو اسلم ورته بوری په شا کړه هغې کورته ورغی غږ يې ورته وکړو خورې لږ د خوړلو شيان مې راوړي زه درتلای شم؟

هغې ورته وويل ولی نه وروره راشه.

عمر رضي الله دننه ورغی او هماغه کټوی کې يې وازده، وړه او قجورې واچولی او پخپله لګيا شو اور وړپسې بلوي اسلم وايې ما وليدو چې مبارکه ګڼه ګيره کې يې لوګی اخوا ديخوا وتو راوتو تر څو يې خواړه تيار کړل او کټوی يې راکوزه کړه پخپل مبارک لاس يې ماشومانو ته خوله کې خوراک ورکولو تر څو خه ماړه شول نور يې بس کړه نو ،

بيا يې لوبی ورسره شروع کړې د هغوی چېلې به يې را اخستل په څلورې به روان شو، تر څو چې ماشومان دده په دې کار په خندا شول او هغه ښځه ورته لګيا ده دعاء کوي الله جل جلاله دې د عمر په ځای تا د مسلمانانو خليفه کړي، خو پيژني يې نه چې همدا عمر رضي الله عنه دی.

عمر رضي الله عنه چې ماشومان په خندا وليدل خوشحاله شو تندی يې وځليدو له هغه کوره راووتو لاره کې يې اسلم چې غلام يې وو ته وويل چې ته پوهيږې ما ولی ماشومانو سره لوبی کولی؟

هغه ورته ويل زه هم ستا دی کار ته حيران وم-

عمر رضي الله عنه ورته وويل ما ماشومان وږي ليدلي وو ماړه مې کړل خو په ژړا مې هم ليدلي وو، نو ځکه مې کوښښ وکړو چې په خندا يې هم ووينم نو ومې خندول.

عمر رضي الله عنه ډير زيات مهربانه وه چې هر چا سره به يې د دين د غوښتني مطابق چلند کولو.

يوه ورځ ديو مسلمان او يهودي لانجه ورته راغله دواړو خپله دعوه بيان کړه خو يهودي په حقه وو نو عمر رضي الله د يهودي په حق کې فيصله وکړه نو يهودي وويل قسم دی رښتينی اميرالمؤمنين يې نو عمر رضي په دوره يا قمچېنه ووهلو چې ته څنګه پوهيږې چې زه رښتينی يم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغـه ورتـه ویـل چـې سـتا ټول کـړه وړه عادتونـه زمـوږ کتـاب کـې لیکـل شـوي دي او دا سـې یـې هـم لیکلـي چې ته به عادل هم یې او ستا هرې خواته به ملایکې ستا کومک کوي او تا به حق ته راکش کوي.

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه:

د عمر رضي الله عنه زړه ولی له کوچو نرم او ترکاڼي کلک وو:

علـي (رض)، عثمـان (رض)، طلحـة (رض)، زبیـر(رض)، سـعد (رض)، او عبـد الرحمن ابـن عـوف رضـي الله عـنهم ټـول راجمع شـول چـې عمـر رضـي الله تـه ووایـې چـې دا ډیـره سـختي پریـږده؛ خـو ټـول ویریـدل چـې څنګـه ورتـه ووایـې چـا جـرأت نشـو کـولای؛ خـو دوی کـې عبـد الرحمن ابـن عـوف رضـي الله عنـه جـرأت منـد وو او دعمر رضي الله عنه دوست هم وو هغه ته یې وویل ته لاړشه ورته ووایه.

عبـد الرحمن ابـن عـوف رضـي الله ورغـی ورتـه یـې وویـل یـا أمیرالمؤمنینـه سـتا روب داب ویـری او سـختئ پـه خلکـو ډیـر اثـر کـړی بعضـي خلـک تاتـه دکـوم ضـرورت پـه خـاطر راشـي او غـواړي تاتـه خپـل ضـرورت وړانـدې کـړي؛ خـو سـتاله ویـرې تاتـه اظهـار نشـي کـولای او دهغـوی ضـرورت او مشـکل حـل نشي بیرته ولاړ شي.

نـو کـه تـه دا ډیـره سـختي پریـږدې چـې خلـک وکـولای شـي تاتـه خپـل مشـکلات ووایـې او تـه یـې حـل کـړی نـو، عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل سـتا دې پـه الله جـل جلالـه قسـم وي چـې تاتـه دغـه خبـره علـي، عثمان، طلحة، زبیر، او سعد نده کړې؟

عبـد الرحمن رضـي الله عنـه وفرمایـل چـې هـو هغـوی راتـه ویلـي خـو زه همـدا اوس لـه هغـوی راغلـم او هغوی هلته انتظار ناست دي بل ځوک لدې خبرې خبر ندي ته څنګه خبر شوې؟

عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل، خو په ژړا شو.

عبـد الرحمن ابـن عـوف پـوه شـو چـې دا د ده کرامـت دی بیـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل قسـم پـه الله جـل جلالـه چـې زه دومـره نـرم شـوم چـې اخـر لـه الله جـل جـلا لـه وویریـدم چـې دومـره نرمـي هـم نـده پکـار بیـا سـخت شوم خو بیاهم له الله جل جلاله وډار شوم چې دومره سختئ باندې الله جل جلاله ناراض نشي.

بیـا یـې وفرمایـل عبد الرحمانـه قسـم پـه الله جـل جلالـه زمـا زړه د دیـن پـه خـاطر دومـره نـرم شـو چـې لـه کوچـو هـم زیـات نـرم شـو او بیـا د دیـن پـه خـاطر دومـره سـخت شـو چـې لـه کـاڼي هـم زیـات سـخت شـو نـو تـه ووایـه چـې زه څـه وکـړم دا د دیـن کارونـه همدا اسـې دي چـې د سـختۍ ضـرورت وي سـختي پکـار ده چـې د نرمـۍ ضـرورت وي نرمـي پکـار ده، نـو عبـد الرحمن ابـن عـوف تـرې پـه ژړا را ووتـو او لاسـونه یـې یـو پـه بـل سـره وهـل او ویـل یـې ای عمـره تـا خـو راتلـونکي خلیفګـان پـه مشـکل کـې واچـول چـې تـه نـه پـوهیږې چـې سختي وکړم که نرمي نو بل به ځوک وي چې لتا زیات خه تعامل وکړي.

عمـر رضـي الله عنـه بـه همیشـه دا سـې فرمایـل د دیـن دکـار لپـاره سـختي ضـروري ده، خـو دومـره هـم نـه چـې له ځانه جابر جوړ کړې او نرمي هم پکار ده خو دومره هم نه چې بیا دې حیثیت ختم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه به چې کله مسجد کې وعظ وکړو او بیا به یې کور ته تشریف ویوړو نو خپل د کور خلکو ته به یې فرمایل تاسو خو زما خبرې واوریدلی قسم دی چې کوم کار نه مې خلک منع کړي او تاسې هغه وکړئ، نو تاسې ته به له نورو خلکو دوچنده سزا درکوم.
رسول الله صلی الله علیه سلم فرمایلي دي چې زما دامت څخه د دین په باره کې ترټولو سخت عمر رضي الله عنه دی•.

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه:

پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله ذکر:

امیرالمؤمنین عمر رضي الله عنه کورته تشریف ویوړو ګوري چې {أمّ کُلثُوم بنت علی ابن ابي طالب رضي الله عنهما}، چې بي بي وه په چغو چغو ژاړي.
عمر رضي الله عنه وارخطا شو زر ورغی غیږ کې یې ونیوله ورته یې وویل ولې څه پیښه شوې کوم مصیبت راغلی هله زر وایه هغې مبارکې په ژړا کې ورته وویل،
دغه یهودي راته دغم خبره کړې هغه {کعب الاحبار} دیهودو عالم ؟
عمر رضي الله ورته وویل زر وایه هغه څه ویلي؟
أم کلثوم رضي الله عنها وویل هغه وایې چې ستا خاوند امیرالمؤمنین د دوزخ په غاړه ولاړ دی او داخبره زمونږ کتاب کې لیکلې ده.
عمر رضي الله ورته وویل ماشاء الله نو ته دې خبرې ته دومره په چغو ژاړې؟
خو زما ګومان دی چې زه الله جل جلاله نیکبخته پیدا کړی یم.
بیا یې د {کعب الاحبار} دراوستلو امر ورکړو -کعب الاخبار چې کله راوستل شو او عمر رضي الله عنه له ویرې او دهشت ډکه څهره یې ولیدله وارخطا شو او ویې ویل یا امیر المؤمنین چالاکي او بیړه به رابانديې نه کوې -ته اول زما خبره واوره زما دی په الله جل جلاله قسم وي ته به دهمدې میاشتې اخر کې جنت کې وې.
عمر رضي الله عنه ورته موسکی شوه ورته یې وویل ماشاءالله لکه ته دجنت ټیکدار یې لږ مخکې دې ویلې چې زه د دوزخ په غاړه ولاړ یم اوس وایې د دې ذالحجې اخر کې به جنت کې یې دا لا کوم حکمونه دي چې ته یې کوې؟
{کعب الاحبار} ورته ویل هو زمونږ کتاب کې ستا دټول عمر علایم لیکل شوي دي او هغې کې لیکل شوي چې ته کله خلیفه شې؛ نو د مسلمانو فتحې به دومره زیاتې شي چې د دنیا شرق غرب شمال جنوب ته به ورسیږي او ستا مثال داسې دی، لکه ته چې د دوزخ په غاړه ولاړ وې او په دواړه لاسه خلک له دوزخ منع کوې خلک په کثیر تعداد کې دوزخ ته روان وي چې تا ګوري بیرته به را واپس کېږي یعنې په خپله خوښه به مسلمانیږي او کوم چې د دوزخ غاړې ته در رسیږي ته به یې په زور او

• طبقات الکبری ۳/۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰، حلیة الاولیاء ۱/۵۰-۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوت منع کوی؛نو ما داسې ندي ویلي چې ته دوزخي یې داسې مې ویلي چې ته د دوزخ په غاړه ولاړ یې.

بله خبره ستا د جنت ته دتللو پکې د همدې ذالحجې اخر لیکلی خو چې ته وفات شې بیابه خلک تر قیامته پورې چې کافران وي دوزخ ته به روان وي.

بیا عمر رضي الله عنه رښیاهم په هماغه میاشت کې وفات شو.

↩ یوه شپه عمر رضي الله عنه د شپې اخره حصه کې د خپل عادت مطابق گشت کولو چې دیو کورنه د مور او لور اوازونه راغلل مور ورته وایې لورې نن غوا شیدې لږ وکړل اوبه ورگډې کړه، چې زیاتې شي چې خرڅې یې کړو،

لور ورته وویل مورې دا کار امیرالمؤمنین منع کړی ندی؟

مور یې ورته وویل نو امیرالمؤمنین ته څه معلومیږي چې تا اوبه ورگډې کړي؟

لور ورته وویل نو که امیرالمؤمنین مونږ نه وینې نو الله جل جلاله خو مو گوري زه دا کار نشم کولای نو امیرالمؤمنین چې دهغې تقوی ولیدله ډیر خوشحاله شو یو روایت کې دي چې بیا یې خپل ځوی ته په نکاح کړه•.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۵) برخه:

◆ عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي چې دقبایلو بعضې خلک مدینې منورې ته راغلل چې خپل ضرورتونه امیرالمؤمنین ته مخکې کړي، نو ناوخته راورسیدل او د مدینې منورې اطرافو کې یې خیمې ووهلې نو عمر رضي الله عنه خبر شو او ماته یې وویل که خوښه دې وي چې ما او تا نن شپه وربانديې پهره یا څوکیداري وکړو ځکه چې دغه خلک له لرې علاقې او اوږد سفرنه راغلي ستومانه دي چې دوی ارام وکړي مونږ به ورته وایو چې تاسې بیغمه خوب وکړئ او څوک ترې غلا ونکړي،

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي ما ورته وویل خوښه مې ده نو دواړو اودسونه وکړل یو خواته زه ترینه چې دخطرې امکان وو په لمانځه لگیا شوم چې هم به عبادت وکړم او هم پهره اوبل خواته امیرالمؤمنین شو،

لږ وخت بعد له یوې خیمې دماشوم د ژړا اواز راتلو خو خبره اوږده شوه هغه نه غلی کېدو نو امیرالمؤمنین ورغی ورته یې وویل خورې دا ماشوم ولې ژاړي غلی یې کړه هغې لږ وخت لپاره غلی کړو خو بیا په ژړا شو او عمررضي الله عنه بیا ورغی چې ماشوم غلی کړه، خو همداسې دا کار تر اخرې شپې پورې جاري وو اخر کې بیا عمر رضي الله عنه ورغې ورته یې وویل ته خو ډیره بده مور یې هیڅ دې زړه کې رحم نشته،

هغې ورته وویل وروره زه لتا ډیره تنگه شوم بیابیا راځې نو ستا زماسره څه کار دی،

• حیاة عمر ۱/ ۳۲۷-۳۲۸، طبقات الکبری ۳/ ۲۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دغه ماشوم له تي رودلو منع کړی شوی نه ورکوم ځکه چې امیرالمؤمنین تې خورو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه نه ورکوي او مونږ صباته ترینه د کومک غوښتلو لپاره راغلي یو، نو چې مونږ ته کوم امداد راکوي د دې ماشوم برخه به هم راکړي زه بیا نشم راتلای مونږ له لرې علاقې راغلي یو لږه موده بعد به ماشوم له تي رودلو منع کوم نو اوس می منع کړو،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل ګرانې خوري ماشوم ته شودې ورکړه زه ستا ضامن یم عمر رضي الله عنه به ستا دبچي لپاره خپل فرمان بیرته واخلي او تاته به پوره نفقه مقرر کړي هغې ماشوم ته شودې ورکړې ماشوم غلی شو صباشوی هم وو عمر رضي الله عنه او عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه مسجد ته راغلل لمونځ ته عمر رضي الله مخکې شو؛ خو لمونځ کې یې ژړل له ژړا له وجې یې له سینې مبارکې اواز نه راوتل، چې لمونځ اداء شو امیرالمؤمنین ممبر ته پورته شو ویې فرمایل هلاکت دی دعمر لپاره څومره ماشومان به له لوږې مړه شوي وي څومره ماشومانو به ژړلي وي زه به الله جل جلاله ته څه جواب ورکوم نوریې وفرمایل له نن نه بعد زه دبیت المال خزانچي ته امر کوم چې هر نوي پیدا شوي ماشوم ته به پوره نفقه ورکوي او هغه ښځې ته یې هم پوره ورکړه.
ګرانو لوستونکو الله جل جلاله دی مونږ ته هم داسې زړه سواند عادل حاکم نصیب کړي.

◆ ابي ابن کعب رضي الله عنه فرمایي چې زما او عمر رضي الله عنه ترمنځ لانجه راغله زما قجورې چا کټ کړې وې ما عمر رضي الله عنه ته وویل ستا د حاکمیت په دوران کې چا زما قجورې چا کټ کړې ته امیرالمؤمنین یې ته یې ضمواریې هغه انکار وکړو ما ورته وویل راځه ستا په قاضي به فیصله کوو،

زید ابن حارثة رضي الله عنه قاضي وو، خپل کور کې به یې فیصلې کولې دار القضاء نه وه جوړه شوې نو دواړه ورغلو اجازه مو واخستله کورته دننه شو؛ خو زید رضي الله عنه یو ساده فرش باندی ناست وو او هغه عمر رضي الله عنه ته پدې خاطر چې امیرالمؤمنین دی اشاره وکړه چې د فرش یوه څنډه باندې ورسره کېني؛ خو عمر رضي الله عنه وربانديې اعتراض وکړو چې دا کار ستابې عدالتي ده ته باید مدعي او مدعا علیه سره مساوي چلند وکړې بیا زید رضي الله عنه د دواړو دعوه واوریدله نو د شرعي مطابق باید دعوه کوونکي شاهدان یاګواهان چې د شاهدۍ ورکولو اهل وي پیش کړی وی ابی ابن کعب سره ګواهان نه وو، نو بیا د شرعي مطابق باید منکر قسم وخوري نو زید رضي الله عنه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته وویل زه دقسم خوړلو نه څوک نه بچ کوم او نه په دې باره کې چاته سوال کوم دا یو شرعي حق دی خو تاته سوال کوم چې امیرالمؤمنین له قسم خوړلو معاف کړي.

عمر رضي الله دزید رضي الله عنه پدې خبره هم اعتراض وکړو چې داسې ندي کول پکار که داسې دلیل پیدا شي چې حاکمان له قسم کولو معاف شي بیابه ترقیامته دا کار جاري وي چې دا بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥عـد الـتي ده، نـو زه قسـم خـورم او پـه حقـه قسـم خـوړل هـیڅ کومـه ګنـاه نلـري نـو عمـر رضـي الله عنـه قسـم ٥وخوړو او دعوه خلاصه شوه•.

❀❀❀❀❀

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۶) برخه:

د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول:

◆ دزیـد بن اسـلم رضـي الله عنـه نـه روایـت دی چـې عمـر رضـي الله عنـه غوښـتل مسـجد نبوي صـلی الله علیـه وسـلم فراخـه کـړي او مسجد سـره نـژدې ځمکـه د عبـاس ابـن مطلـب وه، چـې د رسـول الله صـلی الله علیه وسلم تره وو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دا ځمکه ما باندې خرڅه کړه.

خـو عبـاس رضـي الله عنـه انکـار وکـړو بیـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل چـې ماتـه یـې وبښـه خـو هغـه لـدې هـم انکـار وکـړو بیـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل تـه یـې پخپلـه مسـجد تـه وقـف کـړه خـو عبـاس رضـي الله عنـه نـه منلـه اخـر عمـر رضـي الله ورتـه وویـل دغـه دریـو کـارونو کـې بـه یـو دربانـدې کـوم خـو عبـاس رضـي الله ورتـه وویـل نـه یـې شـی رابانـدی کـولی اخـر دواړو فیصـله وکـړه چـې ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه بانـدې بـه فیصـله کـوو دواړه ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه تـه ورغلـل دواړو ورتـه حقیقـت بیـان کـړو ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه عمـر رضـي الله تـه وویـل امیرالمؤمنینـه تـه حـق نلـرې چـې د چاځمکـه بـې اجـازې یاقیمت ورکولو مسجد کې داخله یامسجد پکې جوړ کړې،

عمر رضي الله عنه ورته وویل تا دا فیصله په کوم دلیل وکړه په قرآن که سنت نبوي؟

ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه ورتـه وفرمایـل مـا پـه سـنت نبـوي فیصـله کـړې مـا د رسـول الله صـلی الله علیـه وسـلم نـه اوریـدلي چـې کلـه سـلیمان علیـه السـلام بیـت المقـدس جوړولـو نـو، چـې ماښـام بـه یـې کـار بـس کـړو سـهارته بـه هغـه دیوالونـه بیرتـه وران شـوي وو؛ نـو الله جـل جلالـه ورتـه وحـي راولیږلـه چـې تـر څـو دې د دغـې ځمکـې خاونـدان نـوي راضـي کـړې نـو تاتـه پکـې تصـرف کـول نـاروا دي نـو سـلیمان علیـه السـلام هغـوی راضـي کـړل نـو کلـه چـې عبـاس رضـي الله عنـه د ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه فیصـله واوریدلـه چـې د ده په حق کې وشوه نو په خپله خوښه یې ځمکه مسجد ته وقف کړه،

◆ بـل روایـت کـې د سـعید ابن مسـیب رضـي الله عنـه نـه همدغـه رقـم قصـه ذکـر شـوې خـو هغـې کـې فرمـایلي چـې کلـه الله جـل جلالـه سـلیمان علیـه السـلام تـه وحـي راولیږلـه نـو سـلیمان علیـه السـلام دهغـې ځمکـې خاونـد را وغوښـتلو ورتـه یـې وفرمایـل دا ځمکـه پـه مـا خرڅـه کـړه هغـه قیمـت ورتـه وښـودلو نـو سـلیمان علیـه السـلام قیمـت ورتـه اداء کـړو نـو هغـه سـړي ترینـه پوښـتنه وکـړه زمـا دغـه ځمکـه ښـه ده کـه دغـه روپـی. سـلیمان علیـه السـلام ورتـه وویـل ځمکـه ښـه ده ځکـه مسـجد پـري جـوړوم هغـه سـړي انکـار وکـړو چـې نـه یـې خرڅـوم سـلیمان علیـه السـلام ورتـه قیمـت زیـات کـړو هغـه بیـا پوښـتنه وکـړه چـې دغـه ډبـل قیمـت ښـه دی کـه ځمکـه؟ سـلیمان علیـه السـلام ورتـه وویـل ځمکـه هغـه بیـا انکـار وکـړو همداسـې دهغـه سـړي پوښـتنې زیـاتې شـوې او قیمـت هـم څوچنـده شـو اخـر کـې سـلیمان علیـه السـلام ورتـه وویـل دغـه څوچنـده

• ابن عساکر ـ ج ۴: ۱۲۴ ص، بیهقی ـ ج ـ۲ـ ۲۷۰ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمت واخله خو بیابه دا پوښتنه نکوي چې ځمکه ښه ده که روپۍ. نور دي دا پوښتني بس کړه کنه په زور یې درنه اخلم نو الله جل جلاله ورته وحي راولیږله چې ای سلیمان علیه السلامه که ته دغه نفرته د خپل لاس د مزدورۍ نه او خپل رزق نه قیمت ورکوې خو ته پوی شه او ستا کار که ته یې دالله جل جلاله د درکړل شوي مال نه ورکوې نو تر څو چې راضي شوی نه وي دده ځمکه کې مسجد نشې جوړولای نو سلیمان علیه السلام هغه نفرته ترهغې روپۍ ورزیاتولې ترڅو یې راضي کړو نو ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمایل ما دغه خبره د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلی نو عمر رضي الله عنه وویل ټیک شوه زه تري تیر یم ترڅو چې دعباس رضي الله عنه خوښه نوي نه یې مجبوروم،

نو چې کله عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله فیصله واوریدله ویې ویل ما خپله ځمکه د مسجد لپاره وقف کړه نو په دی لانجه کې حکمت داوو چې راتلونکې مسلمانانو ته پکې یو صریح حکم پلاس ورغی او لدی معلومه شوه هغه خلک چې پردی ځمکې غصب کړی بیا پکې مسجد جوړ کړی باکل ناروا دی لمونځ پکې نه کیږی بل دا خبره واضحه شوه چې عمر امیرالمؤمنین وو خو دیو ادنی قاضي فیصله یې ومنله او زور او قوت یې استعمال نکړو[•].

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت او عدالت (۱۷) برخه:

◆ کله چې عمر ابن العاص رضي الله عنه افریقایی شتمن او تاریخي هیواد مصر فتحه کړ؛ نو دي فتحې کې ورسره د امیرالمؤمنین ځامن عبدالله او عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنهم هم شریک و،؛ خو عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنه یو بل نفر چې سروعه ابن عتبه بن حارث نومیدو غلط کړو او شراب یې وربانديې وڅکل چې شپه تیره شوه نو؛ عبدالرحمن رضي الله عنه، عمروابن العاص رضي الله عنه ته چې دمصر حاکم وو ورغی ورته یې وویل چې مونږ دواړو یو قسم شراب څکلي مونږ دواړه پاک کړه یعنی حد راباندې جاري کړه، عمروابن العاص رضي الله عنه ورته وویل صباته راشئ نو عبدالرحمن رضي الله عنه کورته روان شوه لاره کې یې وررور عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ولیدو ورته یې وویل ما بیګاه شراب څکلي او مست شوی یم نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل ښه کار دی ندی کړی؛ خو چاته ونه وایې راځه کورته زه به سر دربانديې (ګل) یا وخریم او په درو به دی هم ووهم پاک به شې خو ډیره د شرم خبره ده چې خلکو ته معلومه شي چې د امیرالمؤمنین ځوی شراب څکلي عبدالرحمن رضي الله ورته وویل چي ما خو والي صاحب عمروابن العاص خبر کړی دی.

نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل راځه چې سر خو دربانديې (ګل) یا وخریم هغې وخت کې د شرابو څکونکې ته هم دري وې هم سر خریل نو سر یې ورته وخریلو او بیا عمروابن العاص رضي الله عنه په دورو ووهلو،

[•] کنز المال :ج/ ۳/ص/۳۴۵، تاریخ ابن عساکر : ۵ /ص :۶۷۸، تاریخ خلفاء الراشدین :ج/۱ _باب حیاة امیرالمؤمنین

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دا خبره دافريقا يې هيواد مصر نه دعربو جزيرې ته را ورسيده او عمر رضي الله عنه خبر شو سمد ستي يې ليک وليکلو او عمرو ابن العاص ته يې وليږلو چې زما ځوى ما ته راوليږه که د دورو وهلو په سبب نشي راتلای نو په اوښ کېجاوه بار کړه او پکې وايې چوه او ما ته يې راوليږه عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته چې ليک ورسيدو سمد ستي يې په اوښ په کېجاوه کې بار کړ او مدينې ته يې راوليږلو کله چې مدينې منورې ته راورسيدو عمر رضي الله عنه ورته وويل چې ؛ زه دې بيا په دورو وهم نو عبد الرحمن رضي الله عنه ورته وويل ابا جانه زه خو يو ځل وهل شوى يم او حد راباندې جاري شوى بيا مې ولې وهې عمر رضي الله ورته وويل ولې ما تاسو ته باربار ندي ويلي چې په الله جل جلاله قسم چې کوم کار نه ما خلک منع کړي او تاسو هغه وکړئ تاسو ته به دوچنده سزاء درکوم نو اوس را وړاندى شه او بيا يې په دورو ووهلو ،

دا ددې لپاره چې څوک ونه وايې چې اميرالمؤمنين دالله جل جلاله حکم په ځاى کول او شريعت تطبيقول له کوره نه شروع کوي دا وو دعمر رضي الله عنه عدالت چې خپل ځوى يې ترټولو زيات ووهلو ،

◆ دانس ابن مالک رضي الله عنه نه روايت دى چې مصر کې يو مصري باشنده د عمرو ابن العاص رضي الله عنه چې دمصر والي وو ځوى سره د منډې وهلو مقابله وکړه او هغه مصري په منډه کې ترينه وړاندى شو او ټاکلي هدف ته ورسيدو ؛ نو دعمرو ابن العاص رضي الله عنه ځوى ته غصه ورغله چې زه د دومره غټ سړي يعنې والي ځوى يم او ته رانه مخکې شوې ؛ نو هغه مصري باشنده يې په قمچينه ووهلو ؛ نو هغه مصري باشنده هلته عمرو ابن العاص ته شکايت ونکړو چې کېداى شي زما فرياد وانه وري ؛ نو مدينې منورې ته راغې او عمر رضي الله عنه ته راغې او ورته يې وويل يا اميرالمؤمنين ما تا ته پناه راوړې اميرالمؤمنين ورته وويل ما پناه درکړې ووايه چا ظلم درباندې کړى هغه وويل زمونږ دمصر د والي عمرو ابن العاص رضي الله عنه ځوى راسرى منډه ووهله او زه ترې مخکې شوم خو په هغه بده ولږيده او زه يې ډير زيات په دورو ووهلم دا دى بدن مې وګوره سره د دې چې د مصر نه مې په مياشتو سفر کړى خو بيا هم د وهلو ځايونه تک شنه دى او د وهلو اثارات يې ښکاري.

نو عمر رضي الله عنه ، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته مکتوب وليکلو ورته يې وليکل زما دليک په رسيدو په خپل ځاى څوک دينداره نفر مقرر کړه او ته هم راشه او هغه ستا نازولى مغرور ځوى دى هم راوله،

◆ کله چې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ليک ورسيدو د حکم تعميل يې وکړو سمد ستي په اوښانو راسپاره شول او ځان يې مدينې منورې ته راورسوو قربان له داسې واکمن چې يو مکتوب باندې له افريقا نه يو والي چې اوس د بادشاحيثيت لري ورته په مياشتو سفر کوي او د امير اطاعت کوي او ځان رارسوي او قربان له داسې والي چې بيشماره ملکونه يې فتح کړي او د اسلام جنډه يې پرې لړولې هيڅ ځان ورته بد نه ښکاري په خوشحالۍ امر ته غاړه ږدي او د مياشتو سفر کوي خو نه اعتراض کوي نه سرغړونه کوي او نه يې ځوى دراتلو څخه انکار کوي دا ټوله خوبي اسلام کې ده څوک چې اسلام نه خبر وي دغسې د امير اطاعت کوي کله چې را ورسيدل دواړه اميرالمؤمنين ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ کېناستل، امیرالمؤمنین وفرمایل هغه د مصر مظلوم باشنده را وغواړئ هغه راغی امیرالمؤمنین دره هغه مظلوم ته ورکړه ورته یې وویل وهه یې،

◆ انس رضي الله عنه فرمایي چې هغه یې په وهلو شروع وکړه؛ نو مونږ هم غوښتل چې سم یې ووهي چې بیا دکوم واکمن ځوی داسې غلطي ونکړي او عمررضي الله عنه ورته وویل وهه یې ترڅو یې عقل سرته راشي، انس رضي الله فرمایی چې دومره یې ووهلو چې مونږ نور غوښتل چې بس یې کړي، بیا یې ورته وویل دا پلار یې یعنې عمروابن العاص هم پدې سرسریو خو درې ووهه چې بیا یې ځوی دومره ظلم او بې ادبي ونکړي، هغه مصري ورته وویل یا امیرالمؤمنین پلار یې نه وهم هغه ګناه نده کړې بیا امیرالمؤمنین دواړو ته وفرمایل الله تعالی خو خپل بندګان ازاد پیدا کړي تاسې په کوم دلیل غلامان ترې جوړ کړي؟

بیا یې وفرمایل لاړشئ او خپله وظیفه په احسنه طریقه سرته رسوی، چې بیا دچا شکایت رانشي قسم په الله جل جلاله چې د دنیاهرکونج کې څوک راته فریاد وکړي زه به یې واورم او ځان به وررسوم.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله د سیرت مبارکه (۱۸) برخه:

د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطاء

یزید بن ابي منصور رضي الله عنه فرمایي چې•،

(1) امیرالمؤمنین عمرابن الخطاب رضي الله عنه یو تن چې - جارود یا ابن جارود نوم یې وو دبحرین امیر یا والي ټاکلی وو هغه یو تن چې ادریاس نومیده پدې تور چې دوښمن ته جاسوسي کوي دښمن ته دمسلمانانو په ضد خطونه لیکي او د مسلمانانو رازونه هم افشاء کوي ووژلو خو چې کله یې سر ترې پریکوو نو هغه چغې وهلې های عمر های عمر رضي الله عنه،

نو چا امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته اطلاع راوړه چې ستا مقرر شوی والي جارود یوتن دشک په بنیاد ووژلو او هغه چغې وهلې چې های عمر های عمر،

نو عمر رضي الله عنه سمدستي لیک ولیکلو او دبحرین والي ته یې زر د راتلو حکم وکړو جارود ته چې کله د امیرالمؤمنین لیک ورسیدلو بې له ځنډه په سورلۍ سپور شو او مدینې منورې ته یې ځان راورسولو،

کله چې امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته خبر ورسیدو چې جارود راغی سمدستي یې راوغوښتو کله چې ورته مخامخ کېناستو نو عمر رضي الله عنه نیزه د هغه غاړې ته د هغه د ګیرې لاندې وروړله او ویې ویل ادریاسه زه حاضریم ادریاسه زه حاضر یم،

بیا یې جارود ته وویل ادریاس دې ولې ووژلو هغه ورته وویل چې یا امیرالمؤمنین ماته اطلاع راغلې وه چې ادریاس دښمن ته خطونه لیکل جاسوسۍ شک وربانندې وو او د دښمن صف ته د ورتللو اراده یې لرله.

•(۱) کنزالعمال ج :۴، ص ۴۱۹ ، ابن راهویةج/۱ :باب خلفاء الراشدین ، (۲) اخرج حاکم ،باب فضیلة امیرالمؤمنین ج/۱ /ص۴۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه ورته وویل ښه ته د شک په بنیاد د یو مسلمان وینه تویوې؟
فقط د غلطۍ ارادې په کولو باندې خلک وژنې؟
په خط او کتابت کولو باندې یو مسلمان قتلوې؟
جارود ته ماته وو ایه چې څوک داسې شته چې د شر او فساد اراده یې نوې کړې؟
نو غلطه اراده خو ملایکې هم نه لیکي تر څو چې چا بد عمل کړی نوي.
ښه، ته ما د دې لپاره ټاکلی یې چې د خلکو ژوند وژغورې خلکو ته خدمت وکړې د خلکو ستونزې حل کړې او که د دې لپاره چې خپل رعیت ووژنې؟
ای جارود دوه که چېرته زما سره دا ویره نوي چې راتلونکې مسلمانان به بیا زما پدې کار عمل کوي او هر څوک به په قتل خطا قصاصیږي نو ما به او س ستا سر قلم کړی وو.
پاڅه له مخې مې ورک شه بیا داسې کار ونکړې او لاړ شه د ادریاس وارثینو ته دیت ورکړه.
هغه والي جارود بیرته بحرین ته لاړو او د مړه شوي وارثینو ته یې سل او ښان دیت ورکړل،
(۲) عطاء رضي الله عنه فرمایي چې عمر رضي الله عنه به هر کال د حج موسم کې خپل ټول والیان او امیران راغوښتل،
بیا به یې اعلان وکړو چې زما دغه حکمرانانو په هر چا ظلم کړی وي را دې شي نو یوه ورځ یې اعلان وکړ، چې هر چا باندې چا ظلم کړی وي ودې وایې ټول مسلمانان غلي شول خو یو تن را پورته شو او ویې ویل چې ما باندې فلاني والي ظلم کړی زه یې سل درې وهلې یم، نو عمر رضي الله عنه هغه والي را وغوښت او دغه نفر ته عمر رضي الله وویل واخله دره او سل درې یې ووهه،
دې وخت کې عمرو ابن العاص رضي الله عنه د مصر والي را پورته شو ویې ویل ای امیر المؤمنینه لږ احتیاط کوه که داسې وکړې نو بیا به تر قیامته ستا دغه کار دیو قانون په شکل چلیږي او یو سنت به جوړ شي ته ماته اجازت راکړه چې زه دغه نفر راضي کړم بیا یې هغه نفر په دوه سوه دیناره راضي کړو یعنې په هره دره دوه دیناره،
بیا عمر رضي الله وفرمایل ما دغه د انتقام قانون د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه یاد کړی بیا یې د جلیبیب رضي الله مشهوره قصه بیان کړه، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم اعلان کړی وو، چې د چا په ما کوم حق وي را دې شي او خپل انتقام دې واخلي او جلیبیب رضي الله ویلي وو، چې تا زه په دره وهلی وم زه غواړم خپل انتقام واخلم چې دا واقعه به بیا تفصیل سره ذکر کړو•،

❁❁❁❁❁

• {1}کنز العمال ج 4 صفحه 419
{2}کنز لعمال ج 4 صفحه 421 ،
وذکر ابن جریر فی کتابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه دعدالت (۱۹) برخه:

قتل خطاء او انتقام آخستل،

(1) دحسن ابن علي رضي الله عنه څخه روايت دی، چې په مدينه منوره کې ديوې حاملې ښځې خاوند له څه مودې ورک وو او اميرالمؤمنين به خرخ خوراک لباس ورليږل، يوه ورځ يې د څه ملاحظاتو په خاطر را وغوښتله او ځوک يې وروليږلو چې راشي خو هغې د راتلو نه انکار وکړو،

دوهم ځل يې بيا جواب ورليږلو، خو هغه ښځه راتلو ته تياره نه وه،

چاورته وويل ښه خبره داده، چې اميرالمؤمنين ته ورشې هغې چغې کړې چې های زمابخته د اميرالمؤمنين زما سره څه کار دی چې ما غواړي،

خو له ويرې له کوره را ووتله، خو لاره کې وربانديې دبچي پيدا کېدلو دردونه راغلل او دچا کورته ورننوتله او هلته يې ماشوم بې وخته پيدا شو ماشوم دوه چغې وکړې او مړ شو نو، چې کله اميرالمؤمنين خبرشو؛ نو ډير خفه شو او ټول صحابه کرام يې راوغوښتل چې تاسې وواياست چې ما باندې د دې ماشوم دقتل ګناه شته کنه ډيرو صحابه کرامو ورته وويل چې تا باندې هيڅ نشته ځکه تا خو فقط ادب ورکولو لپاره راغوښتې وه،

خو علي رضي الله عنه غلی ناست وو، عمر رضي الله عنه ورته وويل ته خو هم څه ووايه ستا څه رأيه ده؟

علي رضي الله عنه ورته وويل که چېرته دغه صحابه کرامو له خپل ځانه تاته ويلي وي چې ته ګنهګار نه يې نو دوی په غلطه دي او که دوی ستا دخوشحالۍ لپاره داسې وايي نو دا ستالپاره ښه نده،

اصل خبره داده چې تاته خپل رعب معلوم دی خلک لتا څومره ويريږي او زنانه ذات خو هسې هم کمزوری زړه لري،

او دغه ښځې ستاله ويرې له راتلو نه هم انکار کړی نو ځکه، ته بايد د دې ماشوم دقتل خطاء ديت اداء کړې، نو عمر رضي الله عنه ته د علي رضي الله عنه رأيه خوښه شوه او ورته يې وويل چې ته دغه ديت ټولو قريشو باندې تقسيم کړه او هغې ښځې ته يې ورکړه،

سبحان الله داسې عدل داسې تقوی او د الله جل جلاله ويرې په معمولي خطاء باندې پخپل ځان فيصله کوي او ديت اداء کوي.

(2) دزيد ابن وهب رضي الله عنه نه روايت دی چې يو ورځ اميرالمؤمنين رضي الله عنه له کوره راووتلو او ګوتې يې غوږونو کې ورکړې وې لکه چې څوک اذان کوي او چغې يې وهلې ای هغه خلکو چې تاسې عمرته اوازونه کوی، زه حاضر يم زه ستاسې فريادونه اورم زه ستاسې های عمره های عمره اواز اورم،

صحابه کرام حيران شول چې اميرالمؤمنين باندې څه وشول؟

چا ورته وويل اميرالمؤمنين ته دکوم امير يا والي لخوانه ليک راغلی چې هغوی نه قتل خطاشوی او يو مجاهد سپه سالار يا قومندان يا سرلښکر دا کار کړی هغه داسې وه چې مجاهدينو کافران پسې اخستي وو او هغوی د يو لوی نهر نه اخواته لاړل او مجاهدينو سره داسې اسباب نه وو، چې معلومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي چې نهر خومره ژور دی چا ورته یو سپین ګیری ضعیف سړی وښودلو چې دغه سړی تجربه لري هغه قومندان یا سرلښکر هغه سړي ته وویل دې نهر ته کوز شه او د دې ژور والی معلوم کړه هغه سپین ګیري ورته وویل زه دا کار نشم کولای ځکه چې سخته یخني ده اوبه واوري پشان یخې دي، نو که زه ور کوز شم مړ کېږم خو هغه سرلښکر ورته وویل چې ته به ضرور دغه کار کوې ځکه چې مونږ ته د هغه اخوا علاقه فتح کول ضروري دي،

اخر یې سړی په زوره اوبو ته ور کوز کړ، خو هغه د یخنۍ تاب ونه لرلو او چغې یې کړې وا عمرا وا عمرا وا عمرا او اوبو ډوب کړو او وفات شو،

نو عمر رضي الله عنه چې لیک ولوستلو زر یې جوابي لیک ولیکلو او هغه سرلښکر قومندان یې راوغوښتلو چې کله قومندان راغی څو ورځې به هغه ورته راغې سلام به یې واچولو خو عمر رضي الله عنه به مخ ترې وګرځولو همداسې یې څو ورځې ورسره وکړل بیا یې راوغوښتلو،

ورته یې وویل ولې دې هغه سړی ووژلو سرلښکر ورته وویل، نو ما څه کړی وای بله چاره نه وه، چې داوبو ژوروالی معلوم کړو نو مجبوري نه مې ورښکته کړو مونږ ته د هغه ځایونو چې اوبو نه اخوا وو، فتحه ضروري وه،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل اوس دې قصاص کوم قصاص ته تیار شه،

سپه سالار ورته وویل نو ته نه ګورې چې مونږ څومره ملکونه فتح کړل او د اسلام بیرغ مو ورباندی ودرولو اوس ته ما په یوه خطا قصاصوې او زما د ملکونو فتحو ته نه ګورې؟

عمر رضي الله ورته وویل الله جل جلاله ته داسې فتحې ندي قبولې چې د یو مسلمان ناحقه قتل پکې وشي څوک په ناحقه ووژل شي،

الله جل جلاله ته تر هر څه خپل بندګان ګران دي،

زما دې په الله جل جلاله قسم وي چې زما دا ویره نوی چې زما نه بعد به خلک قتل خطابانه دې هم قصاص جاري کوي ما به اوس تا نه سر قلم کړی وی.

بیا یې ورته وویل پاڅه لاړ شه او د هغه وفات شوي تن خاندان ته دیت ورکه،

بیا امیر د حکم تعمیل وکړو او دیت یې اداء کړو، الله تعالی دې مونږ ته هم همداسې عادل امیران راکړي.*

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

* (۱) رواه البیهقی باب فضایل خلفاء الراشدین
(۲) کنز العمال ج۷صف ۲۹۹
(۳) حیاة الصحابة ج۴ صف۱۰۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۰) برخه:

د امیرالمؤمنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه فراخه ساتل:

(1) د جریر ابن عبد الله رضي الله عنه نه روایت دی چې، عمر رضي الله عنه ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د اسلامي فوج سپه سالار ټاکلی وه او دغه صحابي ډیر مشهور محدث او باتور شخص وه.

یو ځل مجاهدینو ډیره زیاته کامیابي حاصله کړې وه او ډیر غنیمتونه یې لاس ته ورغلي وو او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه هغه غنیمتونه مجاهدینو تر منځ تقسیم کړل؛ خو یو ځوان ته یې د خپل استحقاق نه دغنیمت مال کم ورکړو؛ نو هغه مجاهد انکار وکړو ویې ویل ماته به خامخا پوره برخه راکوي او دې وخت کې ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ته غصه ورغله او هغه مجاهد یې شل (20) درې ووهلو او د سر ویښتان یې هم ورته لنډ کړل هغه مجاهد خفه شو هر څه یې پریښودل او د شکایت لپاره امیر المؤمنین ته راغی.

کله چې راورسیدلو او امیرالمؤمنین ته مخامخ ورغی د خپل سر ویښتان یې جیب کې راوړي وو او دعمر رضي الله عنه په سینه یې ور وویشتل او په ژړا شو چې واخله دا ویښتان ستا امارت کې رابانديې ابو موسی الاشعري بې له کومې ګناه غوڅ کړي او شل درې یې وهلی هم یم عمر رضي الله عنه بې لدې چې د دې مجاهد په بې ادبۍ غصه شي ور پورته شو په مینه یې غیږ کې راونیوه او د انتقام اخستو وعده یې ورسره وکړه.

سمد ستی یې خط ولیکلو:

د الله جل جلاله د ثنا صفت او درود ویلو وروسته زما لیک ولوله او که دغه مجاهد سره دې لکه دده چې ذکر وکړو ربښتیا ظلم کړی وی او خبره یې ربښتیا وي نو که تا دا کار د خلکو په وړاندې کړی وي د خلکو په وړاندی ورته کېنه چې ویښتان دې غوڅ کړي او شل درې دې ووهي او که ځانله ځای کې دې کړی وي نو ځانله ځای کې دې درنه انتقام واخلي.

امیرالمؤمنین همدغه مجاهد ته لیک ورکړو او له میلمستیا وروسته یې رخصت کړو.

خو د مجاهد دا تمعه نوه چې ربښتیا به ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د حکم تعمیل وکړي ځکه چې هغه د زرګونو مجاهدینو مشر او سپه سالار دی.

نو کله چې مجاهد ورورسیدو لیک یې ورکړو او هغه لیک خلاص کړو او له لوستلو وروسته یې وویل زه حاضر یم زه حاضر یم.

امیرالمؤمنین امر دی په سر سترګو بیا یې امر وکړو هلئ زر شئ هماغه دره او قینچي یا بیاتي راوړئ چې ما وربانديې دغه مجاهد وهلی او ویښتان مې پرې غوڅ کړي هغوی ورته راوړل او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ورته کېناستو او ویې ویل راشه خپل انتقام دې واخله کله چې مجاهد د ده دغه عاجزي او د امیرالمؤمنین د حکم په ځای کولو اراده ولیدله ورته یې وویل بس ما وبښلی ما د الله جل جلاله درضاء لپاره معاف کړې ته زمونږ امیر یې او مونږ ستا لښکر یو که تا اول کې معافي غوښتی وای ما به معاف کړی وای.

ابو موسی الاشعري رضي الله عنه دغه مجاهد غیږ کې ونیولو او د ده مهرباني یې وستایله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه وو د عمر رضي الله هغه نرمي چې ویلی یې وه زه له کوچو زیات د اسلام په باره کې نرم یم او په حقیقت کې یې ثابته کړې وه.

(2) حرماوي رضي الله عنه روایت کوي، عمر رضي الله عنه فیروزالدیلمي رضي الله عنه ته لیک واستوو چې ډیر وخت وشو چې بیغمه د شهدو مزې اخلې راشه ته یو بهادر صحابي یې جهاد کې برخه واخله هغه ته چې لیک ورسیدو سمدستي یې وسله را وخستله راروان شوه چې مدینې منورې ته راورسیدو نو عمر رضي الله عنه ته ورغی او د ننوتلو اجازت یې واخستو کله چې دننه کېدلو یو قریشي ځوان هم ورسره دننه کېدلو کوښښ وکړو دواړه دروازه کې سره ټکر شول فیروز الدیلمي رضي الله عنه ورته څپېړه ورکړه او هغه وینې شو، کله چې فیروزالدیلمي رضي الله دننه شو هغه ځوان هم دننه شو او امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته یې شکایت وکړو چې زه فیروز الدیلمي رضي الله عنه ووهلم نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه دغه ځوان دې ولې ووهلو؟

فیروزالدیلمي رضي الله عنه ورته وویل اول خو تا ماپسې لیک رالیږلی وه تا راغوښتی وم بیا مې درنه دننه راتلو اجازت اخستی وه او دغه قریشي ځوان؛ خو نه تا را غوښتی وه او نه یې دننه راتلو اجازت اخستی وه او ده کوښښ کولو چې زما نمبر کې دننه راشي او ټکر هم ده راسره وکړ.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل ته خو ټکر کولو سره زخمي شوی نه یې او دغه ځوان تا زخمي کړو که دغه ځوان بې اجازته راتلو نو ما به ترې پوښتنه کړې وای او زما خو تاسره کوم د راز خبره نوه چې بل څوک پرې خبر نشي بیا یې هغه قریشي ځوان ته وویل چې راشه او خپله بدله ترې واخله کله چې هغه ځوان راوړندې شو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دومره صبر وکړه چې یو حدیث شریف درته بیان کړم.

◆ کله چې اسود عنسي لعنة الله علیه د نبوت دعوه وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ډیر خپه شو یوه ورځ یې چې د سهار لمونځ اداء کړو مونږ ته یې مخ راوا ړولو چې نن شپه د الله جل جلاله یو غوره او محبوب بنده فیروزالدیلمي رضي الله عنه راولږیدو.

اسودعنسي لعنة الله علیه یې قتل کړو هغه غوره شخص همدا فیروزالدیلمي رضي الله عنه دی.

ایا ته له داسې غوره شخص نه هم خپله بدله اخلې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځوان وویل ما د الله جل جلاله لپاره معاف کړو.

فیروزالدیلمي رضي الله عنه وویل یا امیرالمؤمنین ایا ته د قیامت په ورځ د دغه حدیث شریف ګواهي ورکوې؟

امیرالمؤمنین ورته وویل هو.

زه ګواه یم او ما دغه حدیث شریف پخپله اوریدلی دی نو.

فیروزالدیلمي رضي الله عنه هغه قریشي ځوان ته وویل واخله دا زما توره او دا آس او شل زره درهم ما تاته بخشش درکړل.

هغه ځوان وویل ما خو د الله جل جلاله دراضي کولو په خاطر له زړه ښښلې یې زه روپۍ نه غواړم.

فیروزالدیلمي رضي الله ورته وویل ما د دې حدیث شریف په خوشحالۍ کې درکړل لتا بل غوره شخص به زه چېرته پیدا کړم بیا هغه ځوان دغه هدیه قبوله کړه.

ګرانو دوستانو یو طرفته که امیرالمؤمنین دعدالت پلي کولو کلک هوډ کړی وو خو بل طرفته یې خپل رعیت ته د ښښنې کولو او مینې محبت درس هم ورکړی وه دوی پخپل منځ کې لکه ورونه او یو جسد دا سې وو، خپله به یې غلطي نه کوله که بل وکړه نو معاف کوله یې[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه:

د اور سوزولو سزاء چاته ورکولو حکم:

◆ د عبدالله ابن عباس رضي الله عنه نه روایت دی چې یوه وینځه امیرالمؤمنین ته راغله او شکایت یې وکړو چې زه خپل مالک یا بادار د شک په بنیاد په اور کښنولم او زه وسوزیدم چې زما شرمګاه یا عورت هم وسوزیدو،

عمر رضي الله عنه ورته وویل چې ایا ته هغه لیدلې یې چې تا غلط کار کړی وي؟

وینځې وویل نه،

بیا یې ترینه پوښتنه وکړه چې تا په ځان ګواهي یا تا اقرار او اعتراف کړی؟

• (1) رواه البیهقی عن جریرابن عبدالله

(2) کنزل العمال ج 4ص 299

حیات حیاة الصحابة باب عدل عمر رضي الله عنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وينځې وويل نه-

نو عمر رضي الله عنه ورته وويل لاړه شه مالک ته دې ووايه چې اميرالمؤمنين غوښتی يې.

وينځه لاړه خپل بادار يې راوستو، عمر رضي الله عنه ورته وويل دغه وينځه دې ولې سوزولې؟

هغه وويل چې زما وربانديی شک دی چې بدکاره ده،

عمر رضي الله ورته وويل يعنې تا ليدلې نده چې بد کار کوي؟

هغه وويل هو مانده ليدلی؛ خو وربانديې شکمن يم.

عمر رضي الله ورته وويل نو تا سره بله سزا نه وه چې تا ورکړې وی؟

په اور سوزول خو يوائی د الله جل جلاله صفت دی لکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي،

لاَيُعَذّبُ بِاالنّارِ الا رَبّ النّار

په اور بل ځوک سوزول نشي کولای يعنې ورته روا ندي مګر يوائې الله جل جلاله يې کولای شي چې د اور مالک او خالق دی بيا يې ورته وويل که ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلی نه وای چې وينځه او غلام دې د بادار نه او ځوی دی د پلار نه انتقام نه اخلي نو ما به ته هماغسې په اور سوزولی وای،

بيا يې دهغې بادار سل دورې ووهلو او خوشې يې کړو او وينځې ته يې وويل چې، زه؛ ته د الله جل جلاله لپاره ازاده يې ځکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي، کوم بادار چې خپل غلام ته په اور سزاء ورکړه هغه ازاد شو، نو له دې نه معلومه شوه چې:

☜ په اور سوزول ناروا دي.

☜ که غلام ته يې سزاء ورکړې وي سل درې به وهل کيږي.

☜ غلام او وينځې ترې ازاديږي.

☜ ځوی د پلار نه انتقام نشي اخستی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج الطبرانی فی الاوسط وابن عساکر والبیهقی
وکنزالعمال ج۷ ص۲۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه.

د ذمیانو اوغلامانو حکم څه دی چې جرم وکړي؟

(۱) مکحـول رضـي الله عنـه فرمـایي: چـې بیـت المقـدس فـتح شـوی ؤ مـونږ ټـول د امیرالمـؤمنین پـه شـمول هلتـه ؤ، یـوه ورځ عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه یـو نبطـي غـلام تـه وویـل: راشـه دغـه زمـا آس لـږ ونیسـه لږه شیبه وروسته یې درنه اخلم.

هغـه نبطـي غـلام انکـار وکـړ؛ نـو عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه تـه غوصـه ورغلـه او هغـه یـې ووهـه او سـر یـې مـات شـو هغـه غـلام امیرالمـؤمنین تـه ورغـی او شـکایت یـې وکـړ، امیرالمـؤمنین عبـاده ابـن صـامت رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې دغه غلام دې ولې وهلی دی؟

عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: زمـا یـو مشـکل دی چـې زه ډیـر ژر غوصـه کیـږم، دې غـلام زما خبره ونه منله او ما وواهه.

عمر رضي الله عنه ورته وویل: اوس نو ورته کښینه چې بدله درنه واخلي،

دې وخـت کـې زیـد ابـن ثابـت رضـي الله عنـه دغـه خبـره واوریدلـه او عمـر رضـي الله عنـه تـه یـې وویـل: ولـې تـه اوس د بـادار نـه د غـلام بدلـه اخلـې؟ او تـا تـه حـدیث شـریف معلـوم دی چـې بـادار نـه د غـلام او پـلار نـه د زوی بدلـه نـه شـي آخسـتی، نـو عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: صـحیح ده عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه دې دیت ورکړي بیا هغه دیت ورکړ او هغه یې راضي کړ.

(۲) د سـوید ابن غفلـه رضـي الله عنـه نـه روایـت چـې کلـه شـام فـتح شـو، امیرالمـؤمنین رضـي الله عنـه هـم هلتـه تشریف راوړی و، نـو یـو یهـودي ورتـه راغـی او شـکایت یـې وکـړ چـې زه سـتا د پـوځ یـو مجاهـد ډیـر زیات ووهلم دا وګوره سر مې مات او ټول بدن مې تک شین دی.

نـو عمـر رضـي الله عنـه تـه ډیـره غوصـه ورغلـه چـې دا څـوک دی چـې ذمـي یهـودي یـې وهلـی دی؟ نـو صـهیب رضـي الله عنـه تـه یـې امـر وکـړ چـې پاڅـه او هغـه نفـر ماتـه راولـه، کلـه چـې صـهیب رضـي الله عنـه ورغـی ګوري چې هغه نفر مشهور جلیل القدر صحابي عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه دی.

صـهیب رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: امیرالمـؤمنین رضـي الله عنـه درتـه ډیـر پـه غوصـه دی او تـه یـې غوښـتی یـې تـه داسـې وکـړه چـې اول معـاذ ابـن جبـل رضـي الله عنـه تـه ورشـه لـه هغـه غیـر بـل څـوک امیرالمـؤمنین رضـي الله سـره خبـره نـه شـي کـولای او ډاریـږي، تـه هغـه تـه پـوره حقیقـت بیـان کـړه هغـه بـه امیرالمؤمنین رضي الله ته ووایې چې تا ته دومره فرصت درکړي چې ته خپله خبره وکړې.

هغـه همداسـې وکـړل او مسـجد تـه راغـی عمـر رضـي الله عنـه پـه جمـع ولاړ ؤ چـې کلـه فـارغ شـو غـږ یـې وکـړ چـې صـهیب چیـرې دی؟ هغـه نفـر یـې راوسـت، صـهیب رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: زه دغـه یـم، هـو راوسـتی مې دی، دغه وخت کې معاذ ابن جبل رضي الله عنه پورته شو او ویې ویل:

یا امیرالمؤمنین رضي الله زما یوه غوښتنه ده، عمر رضي الله عنه ورته وویل: وایه څه وایې؟

معـاذ ابـن جبـل رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: دغـه سـړی عـوف ابـن مالـک الاشـجعي دی تـه ور بانـدې جلـدي یـا تیـزي مـه کـوه هغـه پریـږده چـې تـا تـه یـو ځـل پـوره حقیقـت بیـان کـړي بیـا تـه چـې هـره فیصـله کـوې ټولـو تـه په سر سترګو منظوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه وویل: سمه ده رادې شي، عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه خپله خبره داسې شروع کړه.

ما دغه یهودي ولیده، چې یوه مسلمانه ښځه یې په خره سپره کړې وه هغې چغې وهلې دغه یهودي کوښښ کولو، چې د خره نه یې راوغورځوي؛ خو هغې ځان ټینګ کړی ؤ، بیا دغه یهودي دیکه ورکړه او هغه ښځه لاندې راپریوتله او تر څو چې را پورته کیدله نو دغه یهودي ورمنډه کړه او د پاسه ور باندې ځملاست (پریوتی) چې بدنامي ورواړوي دغه وخت کې زه ور ورسیدلم او دغسې عمل مې ور سره وکړ چې ته یې ګورې.

عمر رضي الله عنه ورته وویل: چې ته ولاړ شه او هغه ښځه راوله چې ستا رښتیا او درواغ معلوم شي کنه نو سزاء ته ځان تیار کړه، عوف ابن مالک الاشجي رضي الله عنه د هغې ښځې کور ته ورغی ورته یې وویل: امیرالمؤمنین رضي الله له تانه حقیقت اوریدل غواړي کنه نو ماته به سزاء را کوي، د هغې ښځې پلار او ورور عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه ته وویل: تا مونږ په شرمو وشرمولو ستا څه اراده ده چې دا هلته ولاړه شي؟ او نور هم وشرمیږو چې څوک خبر نه وي هغه هم خبر شي؟

هغې ښځې ورته وویل: زه به خامخا ورځم او عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه چې په ما غیرت کړی دی زه به یې بچ کوم.

بیا یې پلار او ورور ورته وویل: تاته ضرورت نشته مونږ به دواړه ورشو او ستا حقیقت به ورته بیان کړو، هغه دواړه راغلل او بلکل هماغسې بیان یې وکړ څنګه چې عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه کړی ؤ.

کله چې عمر رضي الله عنه ته حقیقت معلوم شو امر یې وکړ چې دغه یهودي اعدام کړئ او صحابه کرامو هغه یهودي اعدام کړ.

بیا یې وویل: أی مسلمانانو ورونو تاسو واورئ د چا د ذمیتوب نه مطلب دا نه دی چې دوئ به داسې قسم حرکتونه کوي او تاسې به یې معاف کوئ.

خبردار هر هغه څوک چې د اسلام خاورې ته داخل شي او یا له مخکې پکې اوسیږي که هغه په خپله خوښه راغلی وي یا چا راغوښتی وي هغه اشغالګر وي یا مجاهد هغوئ که وسلې سره راغلي وي یا بې وسلې چې ستاسې ننګ، ناموس، خاورې، مال او ځان ته ترینه خطر وي او هغوئ دغسې حرکتونه کوي هغوئ ته امن ورکوونکی هم او دوئ هم دغسې ووژنئ لکه څنګه چې ما دغه یهودي ووژلو.

سوید ابن غفله رضي الله عنه فرمایي: دغه یهودي اولنی سړی ؤ چې ما ولید، چې اسلام کې اعدام شو له دې وروسته بیا چا بلل شوي یا نابللي اشغالګر یا ذمیان نه دي معاف کړي او په هر غلط کار باندې یې دوچنده سزاء ورکړې ده[•].

❁❁❁❁❁

[•] اخرج ابوعبید و البیهقي و ابن عساکر
وکذالک فی الکنز/ج:۲
و اخرج الطبراني عن عوف ابن مالک رضي الله عنه مختصرا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۳) برخه.

ذميانو او غير مسلم چې ستا قانون نه مني او ستا حيا ، ننګ ، ناموس او خاورې ته خطر وي څه حکم دی؟

(۱) عبد الملک بن يعلي اليثي رضي الله عنه فرمائي: چې بکربن شداخ اليثي رضي الله عنه د بلوغ نه وړاندې د رسول الله ﷺ خدمتګار ؤ او د رسول الله ﷺ کور ته تلو راتلو ، خو چې کله بالغ شو نو رسول الله ﷺ ته راغی ورته ئې وويل: زه اوس بالغ شوم اوس ستاسو کور ته نه ځم نو رسول الله ﷺ چې د ده ايمانداري وليده له نو دعاء ئې ورته وکړه چې الله ﷻ دې ستا د قول او خبرې تصديق وکړي.

کله چې شام فتح شو ، نو هلته يو يهودي مړ مونډل شوی ؤ او عمر (رضي الله عنه) ډير خپه ؤ ځکه چې داسې نامعلومه مرګ هغه ته قبول نه ؤ ، نو مسجد کې ئې اعلان وکړ چې ستاسې دې په الله ﷻ قسم وي چې چا ته د دغه يهودي قاتل معلوم وي ماته دې وښائي.

نو بکربن شداخ اليثي رضي الله عنه پورته شو او وئې ويل: چې دغه يهودي ما وژلی دی، نو کله چې اميرالمؤمنين رضي الله د هغه خبر واوريد ، نو له ډيره تعجبه ئې الله أکبر وويل ځکه چې اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته د هغه خدمت معلوم ؤ چې د بلوغ مخکې يې د رسول الله ﷺ کړی و.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ژر ژر صفائي پيش کړه کنه نو خير دې نشته.

بکربن شداخ اليثي رضي الله ورته وويل: چې زما يو دوست تاسو جهاد ته ليږلی دی هغه خپل ټول خاندان ماته سپارلی دی زه به وخت په وخت ورتلم او پوښتنه به مې کوله، يوه ورځ چې ورغلم نو د نارينه اواز مې واوريد ، چې اشعار وائي چې د هغې ترجمة داسې ده.

آی اشعثه ته مسلمانانو د جهاد په نوم دوکه کړی ئې دا دی زه ستا کوروداني سره پروت يم ټوله شپه مې د هغې په سينه تيره کړه تيونه مې ترې وچوشل ټوله شپه مې اړخ په اړخ واړوله را واړوله نن ستا د کوروداني ګلونه ما ورژول ستا پالنګ ماته خالي دی، نن مې ټوله شپه ستا په هغه تخت تيره کړه چې ته ورته ناموس وائې.

بکربن شداخ اليثي رضي الله عنه وويل: نور مې طاقت ونه شو او ورپسې دننه ورغلم سر مې ترې قلم کړ او ښه مې زړه وربانديې يخ کړ، اوس ستا خوښه چې کوم امر کوې ماته قبول دی نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: که بل کوم نفر وي ما به ضرور ترينه ګواهان غوښتي وای، خو ستا خبره تصديقوم ځکه چې ما ته هغه دعاء ياده ده چې رسول الله ﷺ درته کړې ده.

بيا اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نر کار دې کړی دی او يو ځل ئې بيا اعلان وکړ چې آی صحابه کرامو هر هغه خلک چې ستاسې ننګ ، ناموس، خاورې، ځان او اولاد او اسلام ته ترې خطره وي نو که هغه په هر نوم ستاسې خاورې ته داخل شوی وي وژل ئې درباندې فرض دې[•].

دا وه د عمر (رضي الله عنه) فتوی چې د اوس وخت سره بلکل برابره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• رواه الطبراني في کتابه والکنز في ۳۰۲/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۴) برخه

د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر:

(۱) امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) یوې غزاء ته مجاهدین لیږلي وو، بیا ورته خبر راورسید، چې دا خلک عجمیان دي او سخت باتور او جګړه مار خلک دي، خو ستاسې مجاهدینو ورته وعده ورکړې ده چې تسلیم شي، تاسو ته امن دی یا تاسو سره خبره کوو، او که هغوئ غره ته ختلي او محفوظ وي خو چې کله راکښته شي او ورته راشي نو قتل یې کړئ، نو امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ورته لیک واستو، چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تاسو کې هر چا دا ناوړه عمل وکړ سر به ترینه پرې کوم چې تاسو یو ځل خلک تسلیم کړئ بیا ورسره دوکه کوئ، تاسو ورته د امن وعده ورکړئ بیا وعده خلافي کوئ، او وژنئ ئې او دا د اسلام د مبارک دین خلاف کار دی تاسو ئې باید تر یو وخت وساتی. چې بلکل ئې د اسلام راوړلو او سمی لارې ته د راتلو امید نه وي نو بیا سزاء ورکړئ.

(۲) د انس ابن مالک (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې موږ خراسان تستر ښار محاصره کړ هغې کې یوه مظبوطه قلعه وه هغې کې هرمزان بادشاه هم ؤ ما هغه محاصره ماته کړه او هرمزان مې ژوندی ونیوو او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مې راوستولو، کله چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مخامخ شو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ترې پوښتنې شروع کړې.

هرمزان ورته وویل: د مړو په شان خبرې وکړم که د ژوندیو؟

هرمزان د دوه تکړه صحابه کرامو براء ابن مالک او مجزاة ابن ثور رضي الله عنهم قاتل ؤ، نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: تا باندې ویره نشته یعنې ډاریګه مه خبرې کوه.

هرمزان ورته وویل: کله چې تاسو د بتانو عبادت کاوه نو مونږ در باندې غالب ؤ او تاسو ته دوه چانسونه وو یا غلامي او یا مرګ.

خو کله چې تاسو ته نبي ﷺ راغی نو زمونږ دواړه لاسونه مات شول مونږ عجمیان به اوس همیشه مغلوب او تاسو به د دین په برکت غالب یاست.

نو انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ماته وویل: چې هرمزان سره څه عمل وکړو؟ نو ورته ومې ویل: شاته ده زبردست پوخ پرینښې هغوئ بیخي زیات قوي دي که ته هرمزان ووژنې، نو د هغوئ مورال به کښته شي ګډوډي به پکې راشي او مونږ به ور باندې غالب شو.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وویل: زما هم همدا رایه ده ځکه چې هرمزان د صحابوو قاتل دی باید ووژل شي.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمایې: چې کله زما پوره یقین راغی چې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) اوس هرمزان نه پریږدي ضرور یې وژني نو ما ورته وویل: چې امیرالمؤمنینه رضي الله عنه اوس خو ته هرمزان نه شې وژلای.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) په تعجب شو او ویې ویل ولې؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې ما ورته وویل: کله چې هرمزان درته وویل د مړو خبرې وکړم که د ژوندیو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعنې که ته ما وژنې د همدې موضوع سره برابرې او مناسبې خبرې کوم که ته ما نه وژنې نو د خپل ژوند سره مناسبې خبرې کوم، نو تا ورته وویل: چې تا باندې ډار نشته یعنې مه ویرېږه دا خبره دا سې شوه چې تا امن ورکړ، اوس چې یې ته ووژنې وعده خلاف شوې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ایا هرمزان تا ته رشوت درکړی دی، چې ته یې د بچ کیدلو کوښښ کوې؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمایي: ما ورته وویل: نه یې رشوت راکړی او نه زه دا سې اراده لرم، زه غواړم ته وعده خلافه نه شې.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: انسه (رضي الله عنه) ایا ته په خپله خبره کې صادق یې؟ که ما دا سې ویلي وي یو بل گواه پیش کړه.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: زه بهر راووتلم نو هلته مې زبیربن عوام (رضي الله عنه) وموندو هغه را سره ولاړ هغه هم دا خبره آوریدلې وې، نو مونږ دواړو گواهي تیره کړه چې تا دغه خبره کړې ده نو، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) هرمزان ته وویل: ځه ته په امن شوې ته اوس په خپله خوښه ځان ته لاره غوره کړه کله چې هرمزان پوه شو چې مسلمانان په هغه وعده هم وفا کوي چې غیر ارادي ترې صادر شوي وي نو پوه شو چې دغه دین حق دی نو مسلمان شو.

چې د ده مسلمان کیدل د ډیرو نورو د اسلام راوړلو سبب شو.

د مشرانو اکثره اعمال مونږ ته نصیحت دی که مونږ د هغوئ په لاره لاړ شو همدا سې کامیابئ به مو نصیب شي

(۳) عبدالله بن ابي حدرد اسلمي (رضي الله عنه) فرمایي: چې مونږ د عمر (رضي الله عنه) سره د جابیة ښار ته ولاړو، هلته مو وکتل چې یو سپین ږیری یهودي د مسجد دروازه کې سوال کوي نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې سوال کوې؟

هغه عمر (رضي الله عنه) نه پیژندلو هغه وویل: مونږ امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته جزیه منلې، خو اوس زه کمزوره شوی یم مزدوري نه شم کولای نو یو خوا رابانديې جزیه او بل خوا د کور ساتنه ده او زه بل کوم ځوک نه لرم چې مزدوري وکړي نو له مجبورئ سوال کوم.

نو عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه لاس کیښود او ورته یې وویل: ته نور سوال مه کوه چې ته قوت او طاقت کې وې مونږ ستا جزیه بیت المال ته سپارلې ده چې د مسلمانانو ضرورتونه مو ترې پوره کول اوس ته ضعیف یې تا ته به د بیت المال نه نفقه درکول کیږي او جزیه دې هم معاف شوه.

گرانو دوستانو افغانستان کې یوازې سیکهان او هندوان چې له پخوا دلته اوسیږي او ملک ته ترې خطره نشته په دې حکم کې داخل دي نور کافران په هیڅ صورت د ذمیانو حکم کې نه شي راتلای.

راتلونکي موضوع د ذمیانو مال خوړل او نور ښکلي معلوماتو کې راسره اوسئ•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابن عساکر و الواقدي مثل ذلک

کنزالعمال ج ۳ صف ۳۰۱،۳۰۲

و اخرج ابوعبید و مالک فی کتابه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه

د اولاد رسول ﷺ سره نیکي کول

د ذمي د مال خوړلو حکم

(۱) یزید ابن مالک رضي الله عنه فرمایي: چې مونږ د جابیه ښار فتح کړ نو مجاهدین سخت لوږې اخستي وو، یو یهودي راغی امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته چې هلته موجود ؤ شکایت وکړ، چې ستا مجاهدینو زما د انګورو په باغ چاپه غورځولې (وهلي) ده ټول یې خوړلي دي.

نو عمر رضي الله عنه په خپله ښار ته ووت، ګوري چې یو صحابي رضي الله عنه خپل ډال کې د انګورو وږې (واښکي) اویزان کړي او روان دی.

عمر رضي الله عنه هغه ته وویل: یعنې تا هم انګور را شکولي دي؟

هغه مجاهد ورته وویل: هو ! ما هم خپله برخه را شکولي دي خو یا امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) مونږ نور د لوږې مرګ ته نژدې وو !

نو عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل بیرته راغې، هغه یهودي ته یې وویل: تا به دغه انګور خرڅولو ته ساتلي وه؟

هغه ورته وویل: هو ! همدا مې د خپلو ضرورتونو پوره کولو ته خرڅول.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: ته د خپلې خوښې قیمت ووایه هغه یهودي ورته قیمت ووایه او امیرالمؤمنین رضي الله عنه پوره قیمت ورکړ، دا ؤ د هغوئ تقوی او پرهیزګاري.

➥ یو روایت کې د عامر بن ربیعة رضي الله عنه نه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه یو ځای کې یو وچ لرګی د مځکې څخه اوچت کړ او ویې ویل: کاش چې زه دغه خشاک وای چې هیڅ پوښتنه رانه نه کیدای.

➥ د ابي نعیم رضي الله عنه څخه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه وفرمایل: که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي چې تاسې ټول به جنت ته داخلیږئ غیرله یو تن نه زما ویره ده چې هغه زه نه وم.

او که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي تاسې ټول به جهنم ته ځئ غیر له یو تن نه نو زما امید دی چې هغه به زه وم یعنې هم ویره پکار ده چې عبادت په احسنه طریقه وشي او هم د الله ﷻ د رحم او کرم امید پکار دی.

➥ حلیة الاولیاء یو روایت ذکر کړی دی: چې عمر رضي الله عنه ته د یمن څخه یمني څادرونه راغلي وو او چاته یې د تقسیم امر وکړ، هغه ټول تقسیم کړل چې کله خلاص شول نو ګوري چې حسنین رضي الله عنهم د خلکو په اوږو پېښې راړولې او امیرالمؤمنین رضي الله عنه مخې ته راغلل هغوئ څه ونه ویل خو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ډیر زیات خپه شو، صحابه کرامو (رضي الله عنهم) پوښتنه وکړه چې ته ولې خپه او ژړغونی ښکارې؟

امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: تاسو د حسن (رضي الله عنه) او حسین (رضي الله عنه) په باره کې د الله ﷻ نه ویریږی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوئ وویل: چې دا څادرونه دوئ باندې غټ دي او بي بي فاطمې (رضي الله عنها) باندې واړه دي نو ځکه مو ورنه کړل! نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه سمدستي امر وکړ، چې د دوئ له پاره دې څادرونه د یمن څخه را وغوښتل شي تر څو چې دوئ ته نه وي رسیدلي زه ارام نه شم کولای.

بیا هغوئ څوک یمن ته ولیږل او څادرونه یې ورته راوړل چې کله هغوئ څادرونه واغوستل نو عمر رضي الله عنه هم خوشحاله شو.

دا ؤ د امیرالمؤمنین رضي الله عنه په خپل رعیت مهرباني او له الله ﷻ ویره•،

داسې نورو د عبرت واقعاتو کې راسره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه

قربان له داسې تقوی نه شم

(۱) نافع ابن حارث (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) مکې معظمې ته تشریف راوړ، د جمعې ورځ وه او د ارالندوه مقام ته لاړ، چې له دې ځایه حرم شریف نژدې دی لږه دمه به وکړم او طواف ته به ولاړ شم او دلته یې خپل څادر مبارک ومینځه او یو لرگي باندې یې ځوړند کړ.

دې وخت کې یوه کوتره راغله او څادر باندې کښیناسته نو عمر (رضي الله عنه) وډار شو چې هسې نه گندگي ور باندې ونه کړي، نو له هغه ځایه یې وشړله هغه په بل ځای کښیناسته هلته مار و او هغه یې وچیچله او مړه شوه.

نو عمر (رضي الله عنه) ډیر زیات خپه شو چې دا څه وشول؟

نو عمر (رضي الله عنه) چې د جمعې لمونځ وکړ عثمان (رضي الله عنه) ورته راغی هغه ترینه د پریشانئ سبب وپوښته!

عمر (رضي الله عنه) ورته د کوترې خبره وکړه چې کوتره په امن ځای کې ناسته وه او ما په دې شک چې زما په څادر گندگي ونه کړي، پاځوله اوس تاسو ووایې چې زما کفاره څه شی ده؟

نافع ابن عبدالحارث (رضي الله عنه) فرمايي: چې عثمان (رضي الله عنه) ماته وویل: چې ته څه وایې؟

نو ما ورته وویل: چې دوه درمیانه پسونه دې ورکړي، نو عثمان (رضي الله عنه) هم زما خبره خوښه کړه او عمر (رضي الله عنه) بیا دوه پسونه فدیه ورکړه، یوه سهوه باندې چې گناه هم نه وه عمر (رضي الله عنه) دومره له الله ﷻ ویریده، اوس راشه د دې زماني بادشاهانو او واکدارانو ته چې په سلگونه دیندار مسلمانان وژني او بیا فخر ور باندې کوي.

• صفحه ۹۲، وابی صاعد الله الکایی فی کتابه
وکنزالعمال ج ۲ صف ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) عمر (رضي الله عنه) په خپله د خلافت دوران کې هم تجارت کولو او خپله مصارف یې له همدې ګټې پوره کول، یو وار یې شام ته خپل تول مال تجارت له پاره ولیږل، خو خپله بې خرڅه شو او عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ته یې جواب ولیږه چې څلور زره درهم قرض ورکړي.

عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورته بیرته جواب راولیږه، چې بیت المال نه قرض واخله چې کله ستا د تجارت مال راغی بیرته یې بیت المال ته داخل کړه دغه خبره په عمر (رضي الله عنه) ډیره سخته ولګیدله او خپه شو بیا عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي: چې ما سره په لاره کې مخامخ شو او ډیر راته په غوصه ؤ او ماته یې وویل: بیت المال خو ماته هم معلوم ؤ، خو ما نه غوښتل بیت المال نه قرض واخلم که زه بیت المال نه قرض واخلم او مړ شم خلک به وایې معاف یې کړئ، امیر المؤمنین (رضي الله عنه) دی او د قیامت په ورځ به زه الله ﷻ ته جواب ورکوم.

ما ستا غوندې حریص او بخیل سړي نه څکه قرض غوښته چې که زه ناڅاپي مړ شم نو ته به یې راته معاف نه کړې او زما میراث نه به یې واخلې یا به یې زما اولاد درکړي، نو زما غاړه به د قیامت په ورځ خلاصه وي.

وګورئ دومره پاک نفس والا چې قرض هم له بیت المال څخه نه اخلي !

او د بیت المال خوړل خو لرې خبره ده،

یو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې امیر المؤمنین بازار کې روان و، نو زما وربانډې پام نه ؤ هغه خپله قمچینیې ته زما طرف ته اشاره وکړه او قمچینه زما د جامو یوه غاړه باندې ولګیدله، نو زما ور پام شو، هغه راته وویل: دغه کچره اوچته کړه بازار کې ګندګي مه جوړوئ،

بازار صاف ستره ساتئ او ښاروال یعنې د ښار مسؤل ته وو ایه چې بازار صاف وساتئ.

بیا فرمایي: چې پوره یو کال بعد یې زه بازار کې ولیدم او له لاسه یې ونیولم خپل ځای ته یې بوتلم او بیا یې راته وویل: ایا ته په دې کال کې د حج اراده لرې؟ نو ما ورته وویل: هو حج ته ځم ان شاء الله، نو بیا یې راته وویل: دغه شپږ زره درهم واخله او خپل حج کې یې ولګوه، نو ما ورته وویل: ما سره خرڅ شته ما ته یې مه راکوه.

نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ویل: نه دغه ما تاته څکه درکړل چې یو کال مخکې ستا جامې په قمچینه باندې لګیدلي وې او ستا پام نه ؤ ته به ډار شوی وې،

نو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې ما ورته وویل: زما په یاد نه دي نو عمر (رضي الله عنه) راته وویل: ستا به په یاد نه وي خو زما نه دي هیر شوي. بیا یې روپئ راکړلې•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• حیاة الصحابة ج۱ صفحه ۱۹۹

کما ذکر ابن عساکر عن ابراهیم نخعي رضي الله عنه ج ۴ صفحه ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۷) برخه

واک غوښتونکو ته زبردست زيري

تر اخيره يې ولولئ.

بادشاه، وزير، د ستري او وړې جرګې ولايتي او ولسوالۍ شورئ والي، قاضي، حاکم، قوماندان، جنرال، ښاروال او ټولو هغوئ ته چې يا يې ځان په وچ زور يا واسطه يا رشوت مقرر کړی وي يا بل چا په دې خلکو را نازل کړي وي، زيری.

ابو وائل شقيق بن سلمة (رضي الله عنه) څخه روايت دی: چې عمر (رضي الله عنه) د خراسان هوازن له پاره بشر ابن عاصم (رضي الله عنه) حاکم وټاکه، چې د هغوئ مشري وکړي او د هغوئ نه زکاة را جمع او د غريبانو مشکلات پرې حل کړي.

خو بشر بن عاصم رضي الله عنه کور کې ناست ؤ ژړل يې، عمر (رضي الله عنه) خبر شو چې هغه خو نه دی تللی او کور کې دی، نو عمر (رضي الله عنه) ورپسې راغی ورته يې وويل:

کوم ضروري کار هلته د تلو نه منع کړی ئې؟ ايا زما اطاعت په تا واجب نه دی؟ ايا ته ما هوازن ته د تلو امر نه دی کړی؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وويل: بيشکه چې ستا امر ماته رسيدلی او تا ما ته يوه لويه عهده سپارلې، خو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: وايه څه وايې؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وويل: ما له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې څوک د چا مشر او هغوئ د هغه ماتحت شي او هغه مشر ورسره عدالت ونه کړي، مال يې وخوري، يا يې بيځايه ولګوي، يا هغوئ ته اسانتياوې برابرې نه کړي، يا يې حقوق تلف کړي، يا ظلم او غصب ترې وشي لې وي که ډير نو، د قيامت په ورځ به پل صراط باندې ودرول شي چې له الماس نرۍ دی، او پوښتنې به ترې وشي که لږ خيانت هم ترې شوی وي نو د صِراط پُل نه به ئې وغورځوي چې (۷۰) کاله به کښته روان وي او د جهنم بيخ ته به ورسيږي او هماغه ځای کې به وي، بيا په ژړا شين شو نورې خبرې يې له خولې نه راوتلې.

عمر (رضي الله عنه) په ژړا شو د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) له کوره راووت، لاره کې ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته مخې ته راغی هغه ترې پوښتنه وکړه، اميرالمؤمنينه خير خو دی؟ ولې غمجن يې؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) نه مې يو حديث شريف واوريده، بيا يې حديث شريف ورته بيان کړ.

ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته وويل: ولې دغه حديث شريف تا نه دی اوريدلی؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: نه.

ابوذر غفاري رضي الله عنه ورته وفرمايل: ما هم له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي، چې څوک په يوه عهده مقرر شي که هغه لويه وي يا وړه او هغه خيانت پکې وکړي او ناوړه ګټه ترې اوچته کړي، نو د قيامت په ورځ به يې پُل صِراط نه ملائکې ښکته وغورځوي او (۷۰) کاله به ښکته روان وي بيا به د جهنم بيخ ته چې له ډير ګرموالي تک تور دی ورسيږي او هماغه به يې ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو أي أمير المؤمنينه رضي الله عنه، اوس ته وواية چې د چا مخ په خاوره سپيره نه وي او بدبخته نه وي نو د خلکو مشري به وکړي؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) رسول الله ﷺ په يو ځای کې امير مقرر کړ، چې بيرته راستون شو نو رسول الله ﷺ ترينه پوښتنه وکړه: چې امارت دې څنګه ؤ؟ هغه ورته وويل: يا رسول الله ﷺ قسم په رب العالمين چې بيا به د دوه تنو مشري هم ونه کړم.

بيا به چې چا ورته وويل: لمونځ ته مخکې شه نو لمانځه ته به هم نه مخکې کيده ويرده به، چې د دغه حديث شريف مصداق نه شو.

عبد الرحمن ابن سعيد بن يربوع (رضي الله عنه) فرمايلي: چې عمر (رضي الله عنه) ابان بن سعيد رضي الله عنه يو ځای کې امير يا والي مقرر کړی ؤ هغه ولايت پريښود او مديني منورې ته راغی، عمر (رضي الله عنه) ورته زيات په غصه شو چې ولې دې ولايت پريښود او د خليفه بې اجازې ترې راغلې؟

ابان بن سعيد (رضي الله عنه) ورته وويل: امير المؤمنين (رضي الله عنه) واوره زما دې په الله ﷻ قسم وي د رسول الله ﷺ نه بعد به زه يو عهده هم نه اخلم، ځکه چې دا حديث ماته معلوم دی ماته ابوبکر (رضي الله عنه) هم پيش کش کړی ؤ ما نه دی منلی.

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: زه به تا په زبردستئ وليږم ځکه چې دغه علاقه تا فتحه کړې ده خلک يې ستا په لاس مسلمان شوي دي، ته د هغوئ په ژبه دود او دستور پوهيږې زه به له تا غوره ديندار او له الله جل جلاله ويريدونکی چيرې پيدا کړم؟

خو ابان بن سعيد (رضي الله عنه) هماغسې انکار کولو او ويل يې: زه دوزخ نه ويريږم ما مه مجبوروه.

ما ته ابوبکر (رضي الله عنه) هم ويلي وو، ما انکار کړی ؤ.

بيا صحابه کرامو رضي الله عنه، عمر (رضي الله عنه) ته وويل، چې ابوبکر (رضي الله عنه) مجبور نه کړ، ته يې هم مه مجبوروه، او هلته هغه ځای سره بلد بل صحابي علاء حضرمي (رضي الله عنه) يې وليږلو هغه هلته خپلوان هم لرل او خلکو يې ډير عزت کولو او د هغوئ مسلمانيدو کې د ده لويه ونډه وه، نو عمر (رضي الله عنه) علاء حضرمي (رضي الله عنه) ته وويل: چې ته ولاړ شه هغه نه راضي کيږي او ويل يې: ما ته د خلکو مشروالي کې دوزخ ښکاري، که زه لږ غفلت وکړم هلاک به شم دوزخي به شم.

خو نورو صحابه کرامو ورته وويل: ته اطاعت وکړه او هر کار کې امير المؤمنين (رضي الله عنه) سره مشوره کوه امير المؤمنين (رضي الله عنه) به دعاء درته کوي. الله ﷻ به دې دوزخ نه بچ کړي.

بيا علاء حضرمي (رضي الله عنه) راضي شو او هلته د والي په صفت ولاړ•.

ګرانو دوستانو همدا موضوع جاري ده راسره اوسئ!

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• الهيثمي جلد ۵ ص۲۰۲، کنز العمال جلد ۳ ص ۱۳۳، کذالک في الاصابة جلد ۴ ص۲۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه:

قاضي صاحبانو ته،

(۱) ابو هریره (رضي الله عنه) فرمایي: چې امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راوغوښتم او راته وې ویل: یو ځای ته دې د والي او قاضي په صفت لیږم، نو ما انکار وکړ.

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ته انکار کوې او له تا نه مخکې یو تن پخپله د عهدې خواهش کړی ؤ.

نو ما ورته وویل: چې هغه څوک دی؟

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: چې یوسف بن یعقوب علیهم السلام!

ابوهریره (رضي الله عنه) فرمایي: ما ورته وویل: هغه خو نبي وو، او د نبیانو اولاد ؤ.

او زه د امیه زوی یم او زه له درې شیانو او دوه شیانو ویریږم.

نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: داسې وو ایه چې له پنځه شیانو ویریږم،

نو ما ورته وویل: درې تا پورې اړه لري دوه ما پورې.

❶ زه ویریږم چې بې علمه خبرې به وکړم.

❷ بې علمه فیصلې به رانه وشي دوزخي به شم.

❸ ته چې زما غلطي ووینې په دې دړو به راته ښې مظبوطې دورې راکړې.

❹ زما مال به په دې خاطر بیت المال کې جمع کړې چې په ما به د غل شک وي.

❺ او زما عزت به خاورو سره خاورې شي.

عبدالله ابن موهب (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عثمان (رضي الله عنه) ابن عمر (رضي الله عنه) ته وویل: چې زه تا قاضي مقرر ووم، ولاړ شه او د خلکو تر منځ فیصلې کوه، هغه انکار وکړ، چې زه د قضاء لائق نه یم،

عثمان (رضي الله عنه) ورته وویل: چې ستا پلار عمر (رضي الله عنه) خو فیصلې کولې نو ته یې ولې نه کوې؟

نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل: اگر که هغه یې اهل ؤ خو هغه هم ویریدو، چې ناحقه فیصله ونه کړي.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته و فرمائل: ما له رسول الله ﷺ نه اوریدلي دي چې قاضیان درې قسمه دي، دوه قسمه به جهنم کې وي یو قسم به جنت کې وي.

اول: هغه قاضي چې بې له تفتیشه، بې له علمه، بې له حق ته رسیدلو غیرحق فیصله وکړي هغه به جهنم کې وي.

دویم: هغه قاضي چې څه یې زړه غوښتل هماغسې فیصلې یې کولې او حق او ناحق یې نه کتل واسطه، رشوت، ډار او ویره باندې یې فیصلې کولې جهنم ته ځي.

دریم: هغه قاضي به جهنم ته نه ځي، چې په قرآن او سنت نبوي ﷺ باندې یې فیصلې کولې، رشوت خور نه ؤ، واسطه یې نه منله او د چا د زورواکي پروا ور سره نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله بن صامت (رضي الله عنه) فرمايي: چې زياد عمران ابن حصين (رضي الله عنه) د خراسان له پاره يې والي ټاکي او هغه انکار کوي چې زه ولايت نه شم کولای خلک به انصاف غواړي زه به يې نه شم کولای او د قيامت په ورځ به زه جهنم ته روان يم.

خلک به مځکې غصب کوي، گناه به زما په غاړه وي، خلک به ناحق قتلونه کوي گناه کې به زه شريک يم.

زما ماتحت قاضيان به انصاف باندې فيصلې نه کوي گناه کې به زه شريک يم، خلک به وږي وي زه به خبر نه يم گناه به زما په غاړه وي،....

ما به کار اهل کار ته نه وي سپارلی او د هغه د گناهونو بوج به د قيامت په ورځ په ما هم وي.

زما په ملک کې به ظالم په خلکو ظلم کوي، او زه به خبر نه يم، گناه کې به زه ورسره شريک يم.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې امير معاوية (رضي الله عنه) به اعلانونه کول چې ما ته قاضي پکار دی؛ خو چا به ږغ نه کولو، او که چا ته به يې وويل: چې ته قاضي شه هغه به ورته وويل: چې ما ته هغه حديث رسيدلی دی، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې کوم قاضي عدالت ونه کړي، نو د پل صراط نه به يې جهنم ته وغورځوي چې اويا ۷۰ کاله به همدا سې روان وي بيا به د جهنم بيخ ته ورسيږي او همدغه به يې ځای شي.•

گرانو دوستانو اوس خو قاضيان په زور، رشوت، واسطه ځان مقرروي او دغه د جهنم اور په پيسو اخلي ځکه چې پراخه حرام مال پکې گټلای شي، عدل نشته زورواکي ده په ناحقه فيصله به يې عالم بندي کړي وي او د جاهل قاضي په وړاندې به يې ودروي هغه ور باندې قيد يا اعدام وخيژوي بې له کومې گناه تول عالمان او حافظان بنديخانو کې دي او جاهلان مو قاضيان دي د الله ﷻ او رسول الله ﷺ د ښمنان مو د الله ﷻ په دوستانو مسلط دي، انتظار کوئ د الله ﷻ انتقام نه بچ کيدل ممکن نه دي.

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه:

د عمر رضي الله عنه د خلافت له پاره د اهل حل والعقد شورى جوړول.

عبد الله ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: زما نه زيات خدمت د امير المؤمنين (رضي الله عنه) بل چا نه دی کړی، يوه ورځ په خپل کور کې ناست ؤ، او يوه دا سې اوږده ساه يې وويستله ما ويل: چې د سينې پوښتی يې ماتې شوي دي؛ نو ما جرئت وکړ او ور وړاندې شوم، پوښتنه مې ترينه وکړه چې ضرور يو لوی مصيبت شته!

• مسند امام احمد (رح)، رواه ابو داؤد و کذالک في البداية والنهاية ج ۴ صف ۲۴۹، و اخرجه البيهقي ج ۷ صف ۳۱۰ و ابن سعد ج ۳ صف ۲۰۲، وقال الذهبي حديث صحيح، وقال الحاكم ج ۳ صف ۲۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هغه کوم غم او مصیبت دی؟ ما ته ضرور ووایه، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وفرمائل: چې هو لوی غم را باندې بار دی هغه د خلافت بار دی زه باید خلافت هغه چاته حواله کړم چې اهل یې وي، خلکو ته انصاف ورکړي او د خلکو شکایات واوري، زغم ولري او مهربانه وي.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمایې: چې ما ورته وویل: ولې هغه خلک چې د جنت زیری پرې شوی دی یعنې عشره مبشره بالجنة ولې هغوئ یې اهل نه دي؟

بیا ما ورته د یو یو نوم اخیست او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) پکې ملاحظات لرل.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) نه راویت دی: د وفات نه مخکې چې زخمي هم ؤ ما ته وویل:

علي (رضي الله عنه)

عثمان (رضي الله عنه)

طلحة (رضي الله عنه)

زبیر (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

او سعد ابن وقاص (رضي الله عنه) را وغواړه بیا یې وفرمایل: که خلافت سعد (رضي الله عنه) ته ورکړل شي بهتره ده که نه؟ نو دغه کسانو سره مشوره وکړه.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمایې: ما هغوئ راوغوښتل نو عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه هغوئ ته وویل:

تاسې د خلافت له پاره غوره شوي یاست، تاسو کې که څوک بل ته تیریږي تیر دې شي، نو زبیر (رضي الله عنه) خپله رایه علي (رضي الله عنه) ته وسپارله.

طلحة (رضي الله عنه) خپله رایه عثمان (رضي الله عنه) ته ورکړه

او سعد (رضي الله عنه) خپله رایه عبدالرحمن (رضي الله عنه) ته ورکړه.

بیا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه پورته شو ځان له یې علي (رضي الله عنه) ته وویل: ایا که زه یو داسې شخص انتخاب کړم چې د خلافت لالچي نه وي خو وړ شخص وي ته به یې ومنې؟

هغه ورته وویل: ولې نه په سر سترګو.

بیا عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) عثمان (رضي الله عنه) ته ورغی هغه ته یې هم همدا خبره وکړه چې ته به زما انتخاب شوی نفر ومنې؛ چې زه به فقط د الله ﷻ له ویرې انتخاب کوم هغه ورته وویل: هو ستا انتخاب ما ته قبول دی.

بیا یې ورته وویل: لاس را وړاندې کړه ! هغه لاس ور اوږد کړ او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورسره بیعت وکړ. بیا علي (رضي الله عنه) را پورته شو بیعت یې ورسره وکړ بیا ټولو صحابه کرامو بیعت ورسره وکړ، چې د خلافت دغه مشکل حل شو.

عمر (رضي الله عنه) فرمایلي: چې د خلافت له پاره داسې شخص مناسب دی چې مکمل د قرآن او حدیثو علم ولري، سختي کوونکی وي؛ خو جابر او متکبر نه وي، سخي وي خو بیځایه اسراف کوونکی نه وي، بل چاته مال ورکوونکی وي او خپله چا ته لاس نه اوږدوي، عاجزي کوونکی وي خو شخصیت یې کمزوری نه وي چې څوک یې امر نه مني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اقتصاد پوهيږي خو بخيل نه وي،

لالچي تمع کوونکی او مصلحتي نه وي چې ملک او قوم د مصلحت په نوم برباد کړي.

اسلام ته او وطن ته وفادار وي، درواغجن او لافو نه وي، حدود به جاري کوي او د خلکو د ملامتيا پرواه به نه کوي، ظالم به نه وي، او ور سره کسان به يې هم ظالمان او جابران نه وي، د چا سياسي او فکري غلام به نه وي.

قوم او نژاد پرست به نه وي، نيک عمله به وي بل ته به هم د نيکۍ توصيه کوي، د سنتو پابند به وي فاسق به نه وي، د يتيمانو بې وزلو، نادارو، ضعيفانو، کونډو او معيوبينو له پاره به خاص انتظام کوونکی وي.

خپله تنخواه به د خپلې حلالې مزدورۍ نه پوره کوي، د بيت المال نه به شخصي مصارف نه کوي.

مال جمع کوونکی به نه وي، که د زکاة مستحقين ترې وغوښتل شي نو پخپله به هم د زکاة اخستلو مستحق وي، که چا ور باندې کومه دعوه وکړه نو قاضي ته به خپله حاضريږي او د قاضي هره فيصله به مني.

خپله خبره او نظر به په چا نه تحميلوي بلکې د اهل حق رايه باندې به عمل کوي•.

راتلونکی نشر کې د عمر (رضي الله عنه) د بيت المال سره احتياط او نور بهترين معلوماتو کې را سره اوسئ.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۰) برخه

د عمر رضي الله عنه تقوی د بيت المال په باره کې.

د حسن ابن علي (رضي الله عنه) نه روايت دی: چې عمر (رضي الله عنه) ته کوم ځای نه مشترک مال راغی، نو ام المؤمنين حفصة (رضي الله عنها) چې لور يې وه، ورته راغله او ورته يې وويل: اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ستا د خپلوانو هم تا باندې حق دی زه دې لور يم ماته هم برخه راکړه.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته جواب کې وويل: لور جانې ستا حق زما سره زما شخصي مال کې دی او دا مال خو د غنيمت مال دی، که زه تا ته په دې مال کې برخه درکړم، نو زه به لويه ګناه کې مبتلا شم، ګرانې لور جانې ته مه خفه کيږه زه ستا د لوګی تندی نه ښه خبر يم، خو ما سره خپل مال نشته چې در يې کړم، او د بل مال در باندې نه خورم.

حسن (رضي الله عنه) فرمايي: ما ام المؤمنين حفصة (رضي الله عنها) وليدله چې لمن يې ځان پسې را کاګله او بيرته لاړه.

اسلم (رضي الله عنه) فرمايي: چې عبد الله ابن ارقم (رضي الله عنه) ته د جلولاء علاقې نه مال راغلی ؤ، هغه کې سره، سپين او مرغلرې هم وو، نو هغه اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ته وويل: که ستا

• کذافي منتخب الکنز ج۴ ص۴۱۲، و ايضا ذکر کنزالعمال ج۴ ص۳۱۳ و ص ۳۱۸، اخرج احمد في کتاب الزهد، و ابن ابی شيبة و ابن عساکر و اخرج ابن سعد في کتاب اهل حل والعقد و کتاب الاموال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښه وي دغه مال وګوره که ستا کوم خوښ وي زه به هغه تاته درکړم، اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: فارغ وخت کې راته ياد کړه چې زه يې وګورم بيا يوه ورځ اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) فارغ ؤ چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ورته خبره ياده کړه او ورسره روان شو.

کور ته چې ورسيدل هغه مال ورته کېښې واچول او اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته په ژړا شو چې دغسې مال الله ﷻ خپلو دوستانو ته نه ورکوي بيا يې دغه آيات تلاوت کړ.

{زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ} (14)

ژباړه:

(خلکو ته خواهشات خوښ شوي لکه ښځې اولادونه، او جمع کړل شوي مالونه سره زر سپين زر، او معلومدار آسونه يا د آسانو په شان د سورلۍ شيان او نور څهارپايان او کرل شوي فصلونه، باغونه او کروندې آلات، خو دغه ټول د دنيا شيان دي چې پاتې کيدونکي دي، خو د الله جل جلاله په نزد ډير غوره او بهتر ورتلل دي چې هميشه دي او نه ختميږي.)

دې وخت کې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) راغى او وړوکى زوى يې غيږ کې ؤ، هغه ورته وويل: اباجانه يوه ګوته خو ترينه ماته را کړه چې په ګوته يې کړم نو اميرامؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: مور ته دې ولاړ شه هغه به ستوان درباندې وخوري، اسلم (رضي الله عنه) فرمايې هيڅ شى يې ورنه کړ.

اسماعيل بن محمد بن سعد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) فرمايي: چې د بحرين نه اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ته مشک او عمبر راغلي وو، چې د مسلمانانو تر منځ يې تقسيم کړي، نو اميرامؤمنين (رضي الله عنه) و فرمايل: کاش چې يوه ماهره ښځه واى چې دغه مشک او عمبر يې تول کولاى شواى چې تول کړي يې واى او هر چاته مې خپله برخه ورکړې واى نو د اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) زوجه مبارکه عاتکه بنت يزيد بن عمرو بن نفيل رضي الله عنه هلته ناسته وه، هغې وويل: زه په تول کولو کې مهارت لرم زه به يې تول او تقسيم کړم.

اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: چې نه ته به يې نه تولوې، ځکه چې زه ويريږم چې ستا لاسونه به په مشکو او عمبرو ککړ وي، سر به وګروې يا به غاړې ته لاس پورته کړې، يا به د سر پيکى سموې نو دغه مشک او عمبر به په هغه ځاى پورې ونښلي.

اوستا ګوتې به هم خوشبويه شي چې په دې طريقه به تا ته د نورو خلکو نه زياته برخه درشي نو هم به زه ګناهګار شم او هم به ته.

دې ته وايې د الله ﷻ ويره فقط ګوتو پورې نښتي مشک او عمبرو باندې هم راضي نه دى چې له خلکو ورته زيات ورسيږي.

حسن ابن علي (رضي الله عنه) فرمايي: اميرامؤمنين (رضي الله عنه) يو ماشوم وليد؛ چې ډير زيات ډنګر او کمزورى ؤ، نو پوښتنه يې وکړه چې دا د چا زوى دى چې دومره ضعيف دى؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: چې ستا اولاد دى يعنې زما زوى دى، او ستا لمسى دى نو اميرامؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نو ولې خوراک نه ورکوئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ستا هغه امیر چې په بیت المال باندې مقرر دی هغه ورته څه نه ورکوي، او تا ټولو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه مقرره کړې ده.
نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپل زوی ته وویل: زویه بیت المال ته طمع مه کوه هغې باندې زه د خلکو مصارف پوره کوم د خپل کور مصارف نه.
ته مزدوري وکړه او دغه زما په لمسي یې وخوره چې غټ شي.
عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې ما بازار کې یو ډنګر اوښ واخست او ځنګل ته مې د رمې والا سره ولیږلو، چې تیار شي، نو لږ وخت بعد هغه تیار شو او ما بازار ته د خرڅولو له پاره راوست؛ چې خرڅ یې کړم او ګټه پرې وکړم، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) بازار ته راغی او په دې اوښ یې نظر ولګید او پوښتنه یې وکړه چې دا د چا دی؟ نو زه په منډه ورغلم ورته مې وویل: اباجان دا زما دی ما ځنګله ته لیږلی ؤ هلته خورب او تیار شو اوس مې راوستی خرڅوم یې، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ښه خلکو به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) د زوی اوښ دی ښه وابښه پرې خوري، ښې اوبه پرې څښي چې تیار شي یعنې تا زما د نوم نه غلطه استفاده کړې، ژر شه خرڅ یې کړه چه په څو دې اخستی وي هغه واخله او باقي پیسې بیت المال کې داخلې کړه، هغه همداسې وکړل.
اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې د روم بادشاه یو قاصد رالیږلی ؤ عمر (رضي الله عنه) ته کله چې هغه بیرته تلو؛ نو د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې چا نه یو دینار قرض کړ، هغې باندې یې عطر واخستل او بوتلونو کې یې واچول او د روم د بادشاه ښځې ته یې هدیه ولیږله،
کله چې د روم د بادشاه ښځې ته عطر ورسیدل ډیره خوشحاله شوه او هغه بوتلونه یې د سرو، سپینو او مرغلرو ډک کړل بیرته یې راولیږل، کله چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجې مبارکې ته ورسیدل هغې تول په کټ کې واړول چې ویې ګوري، دې وخت کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راغی او پوښتنه یې وکړه! چې دا له کومه شول؟ هغې ورته وویل: ما له چا یو دینار قرض آخستی ؤ او عطر مې پرې رانیولي وو او د روم بادشاه ښځې ته مې سوغات لیږلي وو، هغې واپسئ کې دا هدیه را لیږلې ده. امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپلې زوجې مبارکې ته وویل: ښه هغې به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ښځه ده ځکه یې ډیر مال درته را لیږلی دی یعنې تا زما له نوم نه استفاده کړې ده بیا یې هغه شیان بازار کې خرڅ کړل او یو دینار یې خپلې بي بي رضي الله عنها ته ورکړ چې قرض دار ته یې ورکړي. او نور یې بیت المال کې داخل کړل.
دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) عدالت او د الله څخه ﷻ ویره.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه•:

محمد ابن سیرین (رضي الله عنه) فرمایي: چې عمر (رضي الله عنه) ته خپل زوم راغی او ورته یې وویل: ما ته د بیت المال نه څه راکړه، نو عمر (رضي الله عنه) ډیر زیات ورټلو چې ته غواړې ما په داسې کارونو جهنم ته بوزې، او زه د خائنانو نه شمار شم؟، بیا یې له خپل شخصي مال نه لس زره درهم ورکړل.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمایي: چې ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) د عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې عاتکه بنت عمرو بن نفیل رضي الله عنه ته یو فرش یا درۍ راولیږله چې یونیم لاس یا یو لاس یوه لویشت او نرۍ هم وه، دا د دې له پاره چې ور باندې د شپې پریوزي، نو عمر (رضي الله عنه) هغه ولیدله او پوښتنه یې وکړه چې دا له کومه شوه؟ بي بي مبارکې ورته وویل: دا ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) را لیږلې ده.

عمر (رضي الله عنه) هغه راواخستله او تر هغې یې خپله بي بي عاتکه رضي الله عنها ووهله چې سر یې وینې شو، بیا یې ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) راوغوښت، هغه ورته وویل: یا امیر المؤمنین لږ صبر وکړه زما خبره واوره، خو عمر (رضي الله عنه) یې په وهلو شروع وکړه او همدا یې ورته ویل: ستا د سوغات لیږلو له پاره بل مناسب ځای نه ؤ چې تا ماته را ولیږله؟

ایا ته غواړې چې مونږ په داسې فرش ویده شو چې زما د رعیت نه د چا په کور کې نه وي؟

ایا ته غواړې چې مونږ په داسې نرم فرش ویده شو؟ چې د شپې عبادت را نه پاتې شي؟

ایا ستا خوښه ده چې زما کور کې دې داسې فرش موجود وي چې زما د رعیت په کورونو کې نه وي؟

عطاء ابن یسار (رضي الله عنه) فرمایي:

رسول الله ﷺ عمر (رضي الله عنه) ته هدیه را ولیږله؛ خو عمر (رضي الله عنه) یې د اخستلو نه انکار وکړ، بیا رسول الله ﷺ را وغوښت چې تا زما هدیه ولې قبوله نه کړه؟ نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: یا رسول الله ﷺ تا نه دي فرمایلي: چې هر چا ته دا غوره ده چې چا ته د اخستلو له پاره لاس اوږد نه کړئ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: هو ما ویلي دي؛ خو ما د سوال له پاره لاس اوږدول یاد کړی دی، دا خو تا نه دی غوښتی یعنې که څوک څه درکوي چې تا نه وي غوښتي د هغه قبولول منع نه دي، خو چې وروسته ورپسې دنیایي طمع نه وي، مثلاً یو داسې څوک درته کوم سوغات درکوي چې تا پورې یې کوم کار بند وي، بیا هغه کار در باندې کوي دا بیا رشوت کې حسابیږي.

بیا عمر (رضي الله عنه) هغه هدیه قبوله کړه او قسم یې وخوړ چې چا ته به د کوم شي سوال نه کوم.

تر دې چې کله به په آس سپور ؤ او قمچینه به ترې وغورځیدله او خلک به موجود وه، چې هغه ورته ورکړي خو خپله به له آس کښته کیده او هغه قمچینه به یې را اخیستله،

• رواه مالک مرسلا ورواه البیهقي عن زید ابن اسلم عن ابیه عن عمر ابن الخطاب، کذالک فی الترغیب والترهیب ج ۲ صف ۱۱۸ و ابن عساکر و ابن سعد ذکر مثل ذلک ، وفي کنزالعمال ج 4 صف ۳۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

← ليث ابن سعد (رضي الله عنه) فرمايي: چې مقوقس بادشاه د مصر والي عمرو بن العاص (رضي الله عنه) ته وويل: ته د محطم غر په ما باندې خرڅ کړه زه به تا ته (۷۰۰۰۰) دينار درکړم عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) تعجب کې شو چې دغه اخستلو نه به د ده څه مطلب وي؟ نو عمر (رضي الله عنه) ته يې ليک راوليږه چې مقوقس بادشاه وايي: ته ما باندې دغه غر خرڅ کړه.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته جوابي ليک وليږو، چې ورته ووايه مسلمانان ځمکې ۵ نه خرڅوي بلکې ځمکې يا له نورو اخلي، يا يې فتح کوي خو ته دا ووايه چې دا غر خو نه فصل کوي، او نه ونې بوټي لري ته پدغه څه کوې؟

کله چې عمر ابن العاص (رضي الله عنه) ته ليک ورسيده، نو هغه مقوقس نه پوښتنه وکړه چې زمونږ کتابونو د دې غره په باره کې ليکلي دي چې دې کې د جنت د ونو يا درختونو نه يوه ونه ده.

عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) بيرته عمر (رضي الله عنه) ته وليکل: چې مقوقس داسې وايي:

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وليکل: د جنت د ونو مستحقين يوازې مسلمانان دي، او مسلمان د خاورې سوداء چا سره نه کوي او نه زمين فروش مسلمان کيدای نه شي؛ خو که ته پکې مقبره يا هديره جوړوې؟ فقط مقبرې يا هديرې له پاره به يې مفته درکړم.

نو عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) مقوقس ته همداسې وويل: مسلمان ځمکه نه خرڅوي ځمکه مور ده او مسلمان مور نه خرڅوي په يوه لويشت ځمکه مسلمانان ډير سرونه قرباني کوي خو چاته يې پريږدي نه.

بيا عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) ورته وويل: خبردار بيا د داسې کارونو اراده ونه کړې. چې د سختې بې شرمۍ سره به مخ شې،

بيا مقوقس خپلو عسکرو ته وويل: ما غوښتل چې په دې بهانه دغه غر واخلم او د مسلمانانو له پاره ترې مورچه جوړه کړم خو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته داسې اشاره راکړه چې کله به مې هم له ياده ونه وځي، يعنې د هغه د هديرې نه مطلب دا ؤ که غلط حرکت دې دغه غره طرف ته وکړ؟ نو دغه غر به ستاسې له پاره هديره شي.

بيا مقوقس وويل: تر څو چې مسلمانان دغسې په اسلام او خاوره مين اشخاص لري هميشه به کامياب وي خو کله چې د دوئ مشرانو د دښمن سره د ځمکې سوداء وکړه، نو بيا به يې خپل قوم او ولس هميشه له پاره ذليله وي.

گرانو دوستانو لکه څنگه چې د عمر (رضي الله عنه) نور سيرت کې را سره ياست د عمر (رضي الله عنه) د شهادت غمجنو شيبو کې را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه:

او د شهادت غمجنه پېښه•.

لکه چه وړاندې مو ذکر کړل، چې کعب الاحبار ورته ویلي وو، چې زمونږ کتابونو کې د همدې کال د ذالحجې میاشتې اخیر کې ستا د شهادت امکان شته؛ نو کله چې عمر (رضي الله عنه) اخیرې حج ته ولاړ، نو په عرفات کې یې ځانله دغه دعاء وکړه:

← ای ربه زما عمر زیات شو، ای ربه زما قوت او طاقت ختم شو، ای ربه: اوس خو زما رعیت ډیر زیات شو، مسلمانان ټولې دنیا ته ورسیدل، او زیات ملکونه یې فتح کړل، اوس مې ځانله در وغواړه اوس مې د خپل حبیب سره ملاقات نصیب کړه، یا ربه: ما مه ضایع کوه، یا ربه: ته خو پوهیږې چې زما ستا ملاقات ته تلوسه ده، یا ربه: ما ته شهادت نصیب کړه، یا ربه: ته خو خبر یې چې مونږ درې تنه د أُحُد غره ته ختلي وو او غر په زلزله شو او و خوځیدلو او ستا ګران پیغمبر ﷺ ورته وویل: ای أُحُدَه: ودریږه تا باندې یو نبي ﷺ، یو صدیق (رضي الله عنه) او دوه شهیدان ولاړ دي، نو هلته خو غیر زما او عثمان (رضي الله عنه) نه بل څوک نه وه، نو ما ته زما د شهادت ارمان پوره کړه،

ای ربه: ته خو عالم یې چې یوه ورځ نبي ﷺ زه ولیدم چې سپینې جامې یا کالي مې اغوستي وو، نو نبي ﷺ رانه پوښتنه وکړه چې جامې دې نوي دي که مینځل شوي دي؟ نو ما ورته وویل:

چې مینځل شوي دي نو رسول الله ﷺ راته وویل: نوې جامې اغونده، او ژوند عزتمند تیر کړه او شهید مړ شه.

او الله ﷻ به درته په دنیا او اخرت کې د سترګو یخوالی در کړي، بیا یې لاسونه اوچت کړل دعا یې وکړه یا الله ﷻ ماته مقبول شهادت نصیب کړه.

یا ربه: ماته مرګ ستا د حبیب په کلي کې را کړه یعنې مدینه منوره کې.

نو الله ﷻ یې دعاء قبوله کړه، کله چې د حج د فریضې آداء کولو بیرته راستون شو نو د مغیره ابن شعبة غلام چې د نهاوند په جګړه کې اسیر او غلام شوی ؤ، کافرانو ولمسولو او د مال متاع او واده لالچ یې ورکړ، دغه مجوسي غلام ابو لؤلؤ باندې مشهور ؤ چې اصلي نوم یې فیروز ؤ، دې خبیث کافر خپل خنجر چې دواړه طرف ته تیز تیره ؤ، مسموم یا په زهرو ککړ کړ او سهار وختي مسجد سره پټ شو.

کله چې عمر (رضي الله عنه) محراب کې امامت له پاره ودرید او د لمانځه صفونه یې برابرول نو ابو لؤلؤ پیروز مجوسي ور باندې رامنډه کړه او په ډیرې تیزئ سره یې درې ګذاره ووهه او بیرته په تیښته شو، نورو صحابه کرامو د نیولو کوشش وکړ خو مجوسي کافر هر هغه چا باندې وار کول چې مخې ته به ورغی، نو ټول دیارلس (۱۳) تنه یې زخمیان کړل چې (۹) تنه پکې شهیدان شول، بیا اخیر صف کې یو صحابي ورته مخ باندې څادر واچولو او د شاه لخوا نه یې کلک غیږ ترې چا پیره کړه چې دې وخت کې ابو لؤلؤ فیرز المجوسي خپل خنجر باندې د خپلې غاړې رګونه غوڅ کړل او خپل خنجر یې خپله مرۍ کې ښخ کړ او مردار شو.

عمر (رضي الله عنه) پریوت او دغه آیات یې تلاوت کړ (وَكَانَ اَمْرُاللّٰهِ قَدَراً مَّقْدُوْراً)

• کتاب الاسیعاب ج ۳ صف ۲۴۳، طبقات الکبري ج ۳ صف ۲۵۲-۲۵۳، اسد الغابة ج 4 صف ۱۸۰-۱۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو عبد الله ابن عباس (رضي الله عنه) عبد الرحمن ابن عوف له لاسه ونیولو او لمونځ ته یې مخکې کړ، نو عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) اسانه او لنډ لمونځ اداء کړ او عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه کړ او خپل کور ته یې یووړ.

هلته لږ په هوش راغی نو غږ یې وکړ ماته اوبه راوړئ، زه اودس کوم لمونځ رانه قضاء کیږي او داسې حال کې چې د وینو فوارې یې بدن نه روانې دي، اودس یې وکړ او ښه په اطمئنان سره یې لمونځ وکړ.

بیا یې صحابه کرامو ته وفرمایل: څوک چې لمونځ نه کوي د هغوئ په اسلام کې برخه نشته، لمونځ هیڅ حالت کې قضاء کول نه دي روا، دې وخت کې طبیب ورته راورسید،

طبیب چې یې زخمونه ولیدل، ورته یې وویل: امیر المؤمنین (رضي الله عنه) زخمونه دې ډیر ژور دي او ستا د بچ کیدو امکان نشته نن ما ښام پورې دې د شهادت امکان دی، که وصیت کول غواړې نو وصیت وکړه ځکه چې ډیره وینه دې ضایع شوې ده، او داسې زخمونه په ګنډلو نه روغیږي.

صحابه کرامو ورته وویل: یا امیر المؤمنین (رضي الله عنه) خپل خلیفه وټاکه نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: زه د خلافت له پاره وړ او مناسب څوک نه وینم.

خلافت ډیر مشکل کار دی؛ خو هغه کسان دې خپلو کې مشوره وکړي چې رسول الله ﷺ ترینه د وفات په وخت راضي او عشره مبشره هم پکې دي، بیا یې یو یو ذکر کړل د غه کسانو کې څوک وټاکئ.

علي ابن ابي طالب (رضي الله عنه)

عثمان ابن عفان (رضي الله عنه)

طلحه ابن عبید الله (رضي الله عنه)

زبیر ابن عوام (رضي الله عنه)

عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

سعد ابن ابي وقاص (رضي الله عنه).

بیا صحابه کرامو ورته وویل: مونږ ته نصیحت وکړه!

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وفرمائل: چې د الله ﷻ کتاب او رسول الله ﷺ سنت کلک ونیسئ، او په همدې عمل او فیصلې کوئ، کله به هم ګمراه نه شئ، همدا مو کامیابئ ته رسوي

بیا یې وفرمایل: ای انصارو تاسو چې څنګه اول کې انصارو ته زړونه او سینې پراخه کړې وې همداسې به ثابت قدمه اوسئ.

بیا یې مهاجرینو ته وفرمایل: ای مهاجرینو له انصارو ورونو سره ښه چلند کوئ تاسې او ستاسې اسلام چا نه اخستی، او انصارو تاسې او ستاسې اسلام ته ځای را کړی تر څو چې ټوله دنیا ته ورسید.

او ټولو ته دا زما نصیحت دی چې:

⇦کلو او بانډو خلکو سره زیات کومک او مرسته کوئ، دوئ په عقیده کې ډیر مضبوط وي.

⇦ای مسلمانانو: ذمیانو سره ښه سلوک او ښه چلند کوئ.

⇦دوئ تاسې ته جزیه درکوي چې ستاسې د اولادونو رزق پکې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦دې ذمیانو ستاسې دښمن دښمن گڼلی دی او ستاسې د قانون تابع دي تر څو چې ذمیانو غداري نه وي کړې تاسې ور سره کومک کوئ.

⇦او ای مسلمانانو: خپلو ماتحتو خلکو باندې سختي مه کوئ، دوئ هم ستاسې په شان تن او وجود لري خپل کارونو کې ور باندې ظلم مه کوئ.

⇦خپلو زنانوو سره ښه چلند او ښه رویه کوئ.

⇦او په ښو نبوي ﷺ اخلاقو یې تربیه کړئ.

⇦خپلو اولادونو باندې نظر ساتئ او د دوئ ښه تربیه په تاسې لازم ده.

د عمر (رضي الله عنه) د شهادت بله برخه بیا ان شاءالله را سره اوسئ،

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۳) برخه:

او د شهادت دوهمه برخه*

کله چې عمر (رضي الله عنه) صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د خلافت له پاره ور کسان وښودل نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) یې ځان ته نږدې را وغوښت ورته ئې وویل: درې ورځې ته لمونځ ورکوه او دغه زما ښودل شوي کسان یو کور کې بند کړه تر څو چې یې په یو تن خلیفه رضا مندي نه وي ښودلې بهر ته یې مه پرېږده او چې دوئ خلیفه وټاکي او بیا که چا د هغه مخالفت کولو، نو سر ترې کټ کړه نرمي ور سره مه کوه.

بیا یې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ځان ته نږدې را وغوښت، ورته یې وویل: زویه ولاړ شه ام المؤمنین عائشې (رضي الله عنها) ته وو ایه: چې عمر (رضي الله عنه) وایې چې که ته ما ته زما د دنیا تر ټولو محبوب نبي ﷺ او زما تر ټولو گران دوست ابوبکر (رضي الله عنه) سره نږدې د ښخیدو اجازه وکړې؟ زه به ډیر خوشحاله شم زما نور هیڅ ارمان نه دی پاتې ټول الله ﷻ پوره کړي دي، فقط همدا یو ارمان لرم لکه چې دنیا کې مې د دوئ جلاوالی نه شوو برداشت کولای اخرت کې یې هم جلاوالی نه شم برداشت کولای، او دا به زما له پاره لوی د فخر ځای وي،

⇜زویه ورشه خو زما نوم ورته واخله او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) نوم ورته مه اخله زه اوس امیرالمؤمنین نه یم.

⇜عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) په بیړه د ام المؤمنین عائشې صدیقې (رضي الله عنها) کور ته ورغی اواز یې ورته وکړ، مورې زه عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) یم زه دننه را تلای شم؟

⇜ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: هو زویه را شه ایا عمر (رضي الله عنه) وفات شو؟

⇜عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) دننه داخل شو گوري چې د ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها له سترگو له سیلاب اوښکې رواني دي.

---

* کتاب الاستیعاب ج ۳ صف ۲۴۵-۲۷۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

➥عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) هم سلګئ شروع کړې، ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ترینه پوښتنه وکړه چې زویه څنګه راغلی ئې؟

➥عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: پلار مې رالیږلی یم که ته ورته د رسول اللهﷺ او ستا والد ابوبکر الصدیق (رضي الله عنه) سره څنګ کې د استراحت کولو له پاره اجازه ورکړې.

◆عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: ما خو دغه ځای خپل ځان له پاره خوښ کړی ؤ او دا زما کوټه ده، خو چې عمر (رضي الله عنه) رانه غوښتنه وکړه نو زما اجازه ده عمر (رضي الله عنه) ماته له خپل ځان نه زیات ګران دی ، هم هلته دې راحت ګاه ورته جوړه کړي، عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) خوشحاله شو چې د والد صاحب ارزو یې پوره شوه.

◆بیرته په منډه راغی کله چې کور ته دننه شو نو عمر (رضي الله عنه) سترګې ور واړولې، زویه کوم ښه خبر دې راوړی؟

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) هو بابا: ښه خبر دی ام المؤمنین (رضي الله عنها) اجازه راکړه.

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) وویل: الحمد لله چې اخرت کې مې هم د رسول الله ﷺ او ابوبکر (رضي الله عنه) ګاونډ په نصیب شو.

بیا یې وفرمایل: ځنکدن دومره سخت دی، که دا ټوله دنیا زما لاس کې وای ما به د قیامت د سختیو په مقابل کې فدیه کې ور کړې وای.

نو عبد الله ابن عباس رضي الله عنه ورته د سورت مریم (71) لمبر آیات تلاوت کړ.

بسم الله الرحمن الرحیم،

(وَانْ مِنكُمْ الّا وَارِدُها) الخ

بیا یې ورته وویل: زما امید دی چې ته به فقط لکه برق غوندې په جهنم تیریږې او بس،

دا ځکه چې امیر المؤمنین یې امین المؤمنین یې سید المؤمنین یې تا په کتاب الله فیصلې کړي دي، تا عدل کړی دی، تا حقوق په عدل تقسیم کړي دي، ته د اسلام له پاره مددګار وې تا ملکونه فتح کړي دي، تا ټوله دنیا ته د عدل قوانین وضع کړل، تر قیامته به خلک ستا په عدلیه قوانینو فیصلې کوي.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ایا ته به د قیامت په ورځ ګواهي وکړې؟ چې ما دغه کارونه په صداقت تر سره کړي دي؟

عبد الله ابن عباس رضي الله عنه ورته وویل: هو زه به دغسې ګواهي کوم.

بیا عمر (رضي الله عنه) یوه د خبنتې تکړه را پورته کړه چې کاش زه دا سې یو شی وای چې بیا ختم شوی وای او د قیامت عذاب نه بچ شوی وای، کاش چې زه مور نه نه وای پیدا شوی، کاش چې زه هیڅ هم نه وای، بیا یې اسمان طرف ته سترګې مبارکې وغړولې مسکی شو کلیمة شهادت یې وویله او روح یې رحلت وکړ او د علیین طرف ته لاړ.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعون

بیا د صحابه کرامو یو زوګ شو هر یو به ورتلو او په مبارک مخ به ئې ښکلو او د دوئ د سینو نه لکه ژرنده د ژړا اوازونه پورته کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیر یې د عمر (رضي الله عنه) مبارک جسد په اوږو راواخیست او د اخیري ارامګاه طرف ته یې راوړ.
چا د دې جرئت نه شو کولای چې، خبره وکړي بیا یې په شریکه قبر مبارک ته داخل کړ، او د ټولو د سترګو نه د اوښکو باران روان ؤ، چې کله یې قبر ته وسپاره نو عبدالله ابن سلام (رضي الله عنه) یې سر طرف ته ودرید یو خوا بل خوا یې وکتل مخکې ترینه رسول الله ﷺ او د هغه سینې مبارکې سره د ابوبکر (رضي الله عنه) سر برابر ؤ او د ابوبکر (رضي الله عنه) سینې مبارکې سره د عمر (رضي الله عنه) سر مبارک برابر ؤ، داسې ترتیب سره قبرونه جوړ شوي وو.
نو عبدالله ابن سلام (رضي الله عنه) په ژړا شو او ویې فرمایل: عمره (رضي الله عنه) ته زمونږ مهربانه ورور وې، د حق له پاره سخي وې، باطل له پارت بخیل وې، سترګو کې دې رعب او اثر ؤ، سترګې دې له حیا ډکې وې، په کوم شي چې به الله ﷻ خوشحاله کیده ته به په هغې خوشحاله کیدلې او په کوم شي به چې الله ﷻ خپه کیده ته به هم خپه کیدلې.
عمره (رضي الله عنه) تا د چا بیځایه صفتونه نه کول او نه دې د چا غیبت کولو، نور یې د خبرو تاب نه ؤ، نو علي (رضي الله عنه) یې پښو مبارکو ته ودریده، هغه هم سلګۍ وهلې بیا یې وفرمایل: الله تعالی ﷻ دې در باندې رحم وکړي، یا عمره (رضي الله عنه) په الله ﷻ قسم چې د نبي ﷺ نه بعد تر ټولو ته را باندې ګران وې، ستا هره کارنامه موږ له پاره یو کتاب درس دی، تر څو چې ستا سیرت زموږ مخې ته موجود وي کله به هم ذلیل او برباد نه شو.
بیا ابو عبیده ابن جراح (رضي الله عنه) وفرمایل: زما دې په الله ﷻ قسم وي چې د عمر (رضي الله عنه) په رحلت اسلام کې داسې درز یعنې چاود پیدا شوه لکه دیوال کې چې درز یا چاود پیدا شي چې کله به هم جوړ نه شي.
بیا حذیفه ابن یمان (رضي الله عنه) وفرمایل: کله چې عمر (رضي الله عنه) ژوندی ؤ د اسلام مثال داسې ؤ لکه چې څوک خپل منزل طرف ته روان وي چې قدم اخلي نو منزل یې رانژدې کیږي او د عمر (رضي الله عنه) د رحلت نه بعد داسې شو لکه څوک چې د خپل منزل یا هدف نه شاته روان وي چې څومره قدم اخلي منزل ترې لیرې کیږي.
عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو سیرت یې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو عدلیه او قوانین یې ژوندي دي، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ شجاعت یې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو موږ ته یې داسې نوم پریښود، چې تر قیامته به ور باندې فخر کوو، عمر (رضي الله عنه) ځان له د فاروق لقب وګټلو.
عمر (رضي الله عنه) زړونه وګټل مسلمانان او کافران ټول یې کارنامې ستائي.
روح دې ښاد وي ځای یې جنة الفردوس شه،
ګرانو دوستانو راتلونکي نشر کې د عمر (رضي الله عنه) هغه لاس ته راوړنې ذکر کوو چې تر قیامته پورې به خلک ترې استفاده کوي را سره اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۴) برخه•.

د هغه خلکو جوابونه چې وايي اسلام او علماؤ انسانیت ته کوم خدمت کړی دی؟

(1) اول لقب د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ته ورکول شوی دی.

(۲) هجري شمسي او هجري قمري تاریخ عمر (رضي الله عنه) رواج کړی دی.

(۳) اول لمونځ یې د تراویح شل رکعته په جمع شروع کړ او ټولو ملکونو ته یې مکتوبونه ولیږل چې په جمع شل رکعاته تراویح وکړي.

(4) تر ټولو اول یې قرآن کریم ترتیب او په یو مصحف کې ولیکه زاړه اثار چې په تختو پاڼو او نورو طریقو لیکل شوي وو وسوځول.

(۵) تر ټولو لومړی یې د سِجِلاتو او سوانحو سِستم جوړ کړ، چې د هر چا سوانح، قوم او قبیله د اوسیدو ځای یې پکې ولیکل.

(۶) د شپې د گشت کولو او د خپلو خلکو د احوال نه ځان خبرولو عادت عمر (رضي الله عنه) جوړ کړی دی.

(۷) د شپې پیره کول او د دښمن له حالاتو ځان خبرول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۸) د علم النحو قواعد عمر (رضي الله عنه) شروع کړل او عامو خلکو ته یې فرمان جاري کړ چې بغیر علم نه به بل چاته تعلیم نه ورکوي، اول به ځان په عربي او د عربي په قواعدو پوهه کوي بیا به بل چاته تعلیم ورکوي.

(۹) تر ټولو اول مسافر خانې په لویو لارو کې عمر (رضي الله عنه) رواج کړې، چې له چا نه به لاره ورکه شوه، یا به ورسره د لارې خرڅ ختم شو مفت به یې ورسره وړه، قجورې، ممیز، غوړي او اوبه کومک کاوه.

(۱۰) د پوځ له پاره د تقاود سستم او تنخواه عمر (رضي الله عنه) وټاکله چې د پوځي د مرگ وروسته به هم جاري وي،

(11) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د حکومت له پاره داسې قوانین وټاکل چې د هغې په برکت به کار اهل کار ته سپارل کیده، او د هر چا د پاسه به یو څوک ؤ چې پوښتنه ترې وکړي او غلطیانې ورته په گوته کړي.

(12) تر ټولو اول دارالقضاء عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده چې خلکو به هماغه ځای خپلې دعوې وروړلې چې بنیاد یې ابوبکر (رضي الله عنه) ایښی ؤ او عمر (رضي الله عنه) عملي کړ.

(13) خوراکي مواد له شتمنو ملکونو نه غریبو ملکو ته په کښتیو کې وړل، عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(14) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) قضاء له حکومتي سستم او حکومت جلا او مستقله کړه چې ازادانه فیصلې وکړي او د قاضیانو د تربیه کولو له پاره یې تربیه گاه جوړه کړه چې پاک نفسه او دینداره قاضیان تربیه کړي او ټولو ښارونو ته یې ځانله دارالقضاوې جوړې کړې.

• ماخوذ من حکایة الصحابةؓ
البدایه والنهایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د قاضي په وړاندې مساوات وضع کړل چې بې له تو پير به نر او ښځه مالدار او غريب بادشاه او ګدا ورته يو ځای ودريږي.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۵) او اخيري برخه:

د عمرابن الخطاب (رضي الله عنه) هغه خدمات چې د ټول انسانيت له پاره يې کړي دي•.

(۱) د مجرمينو له پاره توقيف خانې يا بنديخانې جوړول او په هغه کې د انسان له پاره ضروري سهولتونه عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۲) تر ټولو اول د مسجد نبوي ﷺ د توسيع او لويولو پروګرام او بيا د نورو مسجدونو د لويولو اجازه،

(۳) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د خيريه کارونو اداره جوړه کړه چې هغې ته به مالدارو خلکو خيراتونه او صدقات راوړل بيا به عمر (رضي الله عنه) په مستحقينو ويشل چې هغه کې غيرمسلم نادارو ته هم برخه ورکول کيده.

(۳) تر ټولو لومړی اسلامي سِکه يا اسلامي روپۍ چې د مسلمانانو نښان او کلمه به وربانديې وه، عمر (رضي الله عنه) جوړه او رواج کړه.

(4) تر ټولو لومړی لويه صدقه جاريه د عمر (رضي الله عنه) وه چې په خيبر علاقه کې ځمکه وه، هغه ټوله يې په داسې طريقه صدقه کړه، چې تر قيامته يې چا ته د ملکيت اجازه نشته حکومتونه د هغې امدن د اوقافو او خيريه مؤسسو په ذريعه په کونډو، يتيمانو او بې وزلو ويشي.

(۵) د مجرمينو د تاديب له پاره دُوره يا قمچينه عمر (رضي الله عنه) رواج کړې ده، چې بد عمله خلک به يې پرې لارې ته راوستل.

(۶) د شرابو په څښلو (۸۰) دورې تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړې.

(۷) د جنازې لمونځ په يو ځل په جمع کول، عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي له دې مخکې به خلکو ډلې ډلې بيل بيل جنازې کولې.

(۸) تر ټولو لومړی ډاګخانه او د خطونو وړلو راوړلو سيستم عمر (رضي الله عنه) شروع کړی دی، چې مخصوصه اداره يې ورته جوړه کړه چې فقط همدا دنده به يې وه.

(۹) تر ټولو لومړی د لښتيو، ويالو او نهرونو کيندل او پلونه جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۱۰) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د شاړو او بې حاصله ځمکو د اصلاح کولو له پاره قانون جوړ کړ چې هر چا شاړه او بې حاصله ځمکه اباده کړه د هغه شوه.

چې په دې کار سره بيخي زياتې شاړې او بې حاصله ځمکې خلکو ابادې کړې.

• ماخوذ من من کتاب الاستعابه
و البداية والنهاية و کنز العمال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱) تر ټولو لومړی په رمضان کې مسجدونه رڼا کول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.

(۱۲) تر ټولو لومړی فرش یعنې پوزَيْ په مسجد کې غوړول عمر (رضي الله عنه) شروع کړي دي.

(۱۳) تر ټولو لومړی بیت المال له پاره خاصه اداره عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده.

(۱۴) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د فوځیانو له پاره داسې قانون جوړ کړ؛ چې د پوځي د خدمت کولو وخت به د څلورو میاشتو سفر نه زیات نه تیریږي، بیرته به راستنیږي، یعنې د هیڅ پوځي، پولیس او مجاهد سفر به د څلورو میاشتو نه، زیات نه وي او نه به د خپلو کورودانو (میرمنو) نه زیات وخت لیرې تیروي.

(۱۵) د منظمو ښارونو د جوړولو سستم تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) رواج کړ.

(۱۶) د باراني مځکو هوارول او غرونو کې لارې جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.

(۱۷) په ذمیانو جزیه کنبیښودل تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(۱۸) د یهودو، د ټول حجاز او جزیرة العرب نه ویستل او شام ته جلا وطن کول خصوصاً د نجران یهود؛ چې دوئ به همیشه د مسلمانانو په ضد دسیسې جوړولې، نو ځکه عمر (رضي الله عنه) د رسول الله ﷺ هغه حدیث شریف عملي کړ، چې مشرکان دې جزیرة العرب نه وویستل شي او بیرته دې داخلیدو ته نه راپرېښو ستل کېږي.

(۱۹) تر ټولو لومړی داسې فاتح چې پوره ملکونه یې په یو وار فتح کړي وي عمر (رضي الله عنه) دی.

(۲۰) تر ټولو لومړی د دنیا هرې برخې ته مجاهدین او علماء، عمر (رضي الله عنه) لیږلي دي او هلته یې مضبوطې چاونۍ او درسګاوې جوړې کړې دي.

دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) مختصر مبارک سیرت که چیرې و غواړو نور هم دوام ورکړو هیڅکله به پای ته ونه رسیږي، د هغه د ژوند هره لحظه د عبرت ډکه ده، اوس به همدا کفایت وکړو راتلونکی سیرت د اسلام د دریم خلیفه او دریم ستوري عثمان (رضي الله عنه) په باره کې دی، د هغې لوستو ته مو هم رابولم راسره اوسئ.

ژباړه: لیک او ترتیب

ستاسې ورور حبل الله المتین

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library